

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Erskine Caldwell

KUYUDAKİ ZENCİ

Çeviren : Memet Fuat

ADAM YAYINLARI

Anadolu Yayıncılık A.Ş.

Bu kitabın birinci basımı 1953 yılında yapılmıştır.

Adam Yayınları'nda Birinci Basım : Şubat 1994

Kapak Düzeni : Semih Gümüş

93.34.Y.0016.494

ISBN 975-418-254-X

Erskine Caldwell

●

Kuyudaki Zenci

Öykü

Çeviren Memet Fuat

ŞEKER-ADAM BEECHUM

Bıçkı fabrikasından bayırın tepesi, Ogeechee bataklığından geçseniz bile, gene bir on kilometrelik yoldur, ama Şeker-Adam için sadece büyük bir adım. Onun Orta Georgia'daki dereleri, tepeleri adımıylaşı görülecek şeydi.

"Nereye böyle, Şeker-Adam?"

"Yol ver bu kanatlanmış ayaklara, çocuğum, sevgilimi görmeye gidiyorum. Bak, parmaklarının ucuna kalkmış, beni bekliyor."

Tavşanlar, bastığını ezen bu koca ayakların önünde, kaçacak delik ararlardı.

"Sakin bir beyazın ayağına basayım deme, Şeker-Adam," dedi küçük Bo. "Bilirsin, önce onlar, önce beyazlar."

Şeker-Adam Beechum ayağını kaldırdı, çiti, bir çapanın sapı gibi, iki bacağının arasına alıp bir an durdu, zenci çocuğa baktı. Bataklığa karanlık basıyordu, daha on kilometrelik yolu vardı gidecek.

"Beyazlarla çatışmam ben," dedi Şeker-Adam, "yalnız benimle uğraşmasın onlar da. Katırlarını koşarım, ağaçlarını keserim, ama gün sona erdi mi, çoktan beyazların bulunamayacağı yerleri boylamış olurum."

Ağaçlardaki baykuşlar uyanmaya başladı. Güneşin batması-na sevindiler.

Katırları otlatan zenci çocuk kafasını kaşıyarak güneşin batışını izledi. Eğer bu katırları otlatacak olmasaydı, cebinde de üç beş kuruşu olsaydı, Şeker-Adam'ın arkasına takılır giderdi. Cumartesi gecesi idi, kasabada tatlı su balıkları kızarırdı gene. Burada tütüyordu o güzel kokulu balıklar.

"Çok geçmeden," dedi küçük Bo, "ben de bir sevgili bulacağım kendime."

"Göz koyacağın, Şeker-Adam'ın sevgilisi olmasın da, çocuğum, hiç korkma, elimden gelen yardımı yaparım sana."

Çitin üzerinden öbür bacağına da aşırıp tepeye doğru yürüdü. Bataklıktan bayırın üstüne kadar, on kilometre, sonra yolculuk tamam. Çalılar, bizden ayrılmasın gibilerden, bacaklarına sarıldılar. Çalıların geri çekmesini dinler mi? Durmak olur mu şimdi? Batak yoldan yukarı, tarlaları aşarak, bir adımda üç adımlık yol alan Şeker-Adam Beechum geliyor.

Koca yolda oyalanan birkaç zenci çocuk gördü. Kafalarını çevirmeye kalmadı, geçiverdi onları.

"Yol verin bu kanatlanmış ayaklara, çocuklar," diye bağırdı. "Şeker-Adam geliyor."

"Nereye böyle, Şeker-Adam?"

Ona yetişmek için koşuyorlardı. O bir buçuk metrelik bacaklarla aşık atmak kolay mı? Soluk soluğa kaldılar.

"Nereye gittiğimi soran oldu," dedi Şeker-Adam. "Bir kara kızım var, onu okşamaya gidiyorum."

"Kapısını açmadan sen gene bir öksür, Şeker-Adam. Kara kızlar odalarına dümdüz girenleri sevmezler pek."

"Çocuklar, gerçektir söylediğiniz, ama neden öyle olur, onu bilmiyorsunuz. Şeker-Adam'ı, sevgilisi hep kapının önünde bekler."

"Cumartesi gecesini çapkınları acele etmeli, acele etmeli. Parayı tokalamış olmaları gerek, düdükler kulaklarını kamçılamaadan önce, pazartesi sabahı, pazartesi sabahı."

Çocuklar geride kaldı, soluk soluğa durdular. Böyle bir cumartesi gecesinde, bizim katır koşucusu, iki buçuk metreye yakın boyuyla, yolu tuttu mu, boşunaydı ona yetişmeye çalışmak.

Bu yol da dönüp duruyor, Şeker-Adam. Vur tarlalara, kızarmış balık kokularına doğru dümdüz yürü. Kasabanın ışıkları onu karşılamaya çıktı, ateş böcekleri gibi doldular yüzüne. Kasaba sekiz kilometre, iki kilometre daha, tak tak, kara kızın kapısında-sın.

Hadi gene yola dönelim, bak, o da düz gidiyor artık. Şeker-Adam kasabaya girdi. Katırların üstünde yaşlılar, yürüyen gençler, herkes yol verdi kanatlanmış ayaklara. Katırlar arabalarına sokuldu, yolun ortasında eğlenenler hep kenara çekildiler, o geçsin diye.

"Nedir bu acele, Şeker-Adam?"

"Aman tozum sizi kör etmesin, zenciler. Yolu tuttum bir kere."

"Nereye, Şeker-Adam?"

"Kapısının önünde bekleyen bir sevgilim var. Bekletilmeyi sevmez hiç."

"İyisi mi, yavaşla sen biraz, dumanı tütmesin böyle ayaklarının, Şeker-Adam, beyazların kasabasına giriyorsun. Ayaklarına basan zencileri sevmezler de."

"Güneş battı mı, kendimin olurum ben, hep kendi işlerime koşarım. Durup da insanların rengine bakamam artık."

Yaşlılar dillerini şaklattı, katırlar tırısı kalktı. Bu koca tilkinin sözlerinden hoşlanmadılar.

Genç çapkınlar yalvardı: "Bizi de götürsene, Şeker-Adam. Bir piliç de biz kapalım şu tüneklerden."

"Gittiğim kümesin horozu benim. Yabancı tüylere vururum mahmuzu. Çekil, kara oğlan, çekil yolumdan."

Caddeden aşağı yürüdü, tam ortasından. Böyle acelesi oldu mu, kaldırımlara sığmazdı. Bir tabak kızarmış balık, sonra yolcu yolunda gerek. Kara kız bekliyor, durmak olur mu? Sekiz kilometre aşıldı, iki tanecik daha kaldı gidecek. Bıçkı fabrikasının ateşçisi, pazartesi sabahı düdüğü duyunca, cennetine koşar gibi, işinde alacaktı soluğu.

Balıkların kokusu onu doğruca aşçı dükkânına çekti. Belki de tekirdi bu balıklar, olsun, kokuları güzeldi ya. Daha iyilerini ısmarlayacak vakit yoktu.

Elini dükkânın kapısına dayadı. Yemeğini yer yemez yola çıkacak. İki kilometre ötede, kapısının önünde bekleyen kara kıızı görüyor.

Herkes oturmuş yemek yiyordu. Dükkân onun gibi acıkmış insanlarla tıklım tıklım doluydu. Ocaktan doğru, kızaran balıkların kokusu geliyordu. Fıçı yarılanmıştı ama, içinde daha yüz kişiyi doyuracak balık vardı.

Eli hâlâ dükkânın kapısında idi, burnuyla tahtalara dayandı. Bir yolunu bulsa, bu günlerden birinde, koca bir fıçı alacaktı bu balıklardan, oturup hepsini yiyecekti.

"Nedir bu acele böyle, Şeker-Adam?"

"Hiç vaktim yok, beyaz patron, aman beni alıkoyma."

Gece kol gezmeye çıkmış olan polis kelepçeyi açıp ona doğru uzattı. Şeker-Adam geriledi.

"Galiba seni içeri tıkmak gerekiyor. Başımıza iş açacaksın yoksa. Cumartesi geceleri dövüşen zencileri toplamaktan bıktım artık."

"Ben bütün yaşamımca kimsenin canını yakmadım, beyaz patron. Kavga da çıkartmam hiç. Beni başka bir zenciye benzettin, beyaz patron, beni birine benzettin. Sadece geçiyordum buradan, sevgilime gidiyorum."

"Ne olur, ne olmaz, hele pazartesi sabahına kadar içerde otur da sen. Uzat bakalım bileklerini, zenci."

Şeker-Adam geriledi. Kara kızı düşünüyordu. Demirlerin arasına tıkılıp ondan uzak kalmaya katlanamazdı. Geriledi.

"Dur, yoksa vururum seni, zenci. Bir adım daha atarsan beynini patlatırım."

"Beyaz patron, ne olur, alıkoyma beni, alıkoyma beni. İster sen yemek de yemem burada, hemen çıkar giderim kasabadan. Bacaklarımı açar, giderim. Pazartesi güneş doğana kadar, gidip bir yol sevgilimi göreyim, sevgilimi göreyim."

Şeker-Adam geriledi. Polisin kelepçeyi yere atmasıyla tabancasını doğrultması bir oldu. Çekti tetiği, Şeker-Adam yıkıldı.

"Neye yaradı bu şimdi, beyaz patron, neye yaradı! Kendi halinde, bir koca zenciydim ben, ayakları bir yerlerde durmaz. Yürü deseydin, beyaz patron, yürürdüm istediğin kadar, ama duramam öyle ölümler gibi, duramam."

Her yandan koşuştular, kimisi onu görünce dönüp gitti, kimisi durup, uzun bacaklarının üzerinde doğrultmaya çalışan Şeker-Adam'ı izledi. Bayırın tepesine varmak için daha iki kilometre yolu vardı.

Halk toplanmıştı, polis tabancasını kılıfına soktu. Şeker-Adam yola koyulmak için doğrultmaya çalışıyordu. Kara kız parmaklarının ucuna kalkmış onu bekliyordu, kapısının önünde.

"Beyaz patron, üzüldüm böyle beni vurmana, beyaz patron. Benim beyaz insanlara kötülüğüm dokunmamıştı hiç, onların da

ŞEKER-ADAM BEECHUM

bana bir kötülüğü dokunmamalıydı. Ama kazın ayağı öyle değilmiş; tadı mı olur böyle yaşamanın? Işığı söndürüp gitmek düşünüyor bize. Bir battaniye verin de bari, kemiklerimi örteyim."

"Çok konuşma, zenci," dedi polis, "o pis dilini tutmazsan, gene yersin kurşunu."

Herkes geri çekildi; işin içine kurşun sözü girdi mi, yakın durmaya gelmezdi. Polis elini tabancasının kabzasına dayadı.

"Ama kazın ayağı öyle değilmiş. Demek son sözün bu, beyaz patron. O halde yol verin, Şeker-Adam Beechum geliyor."

HAMRICK'İN KUTUP AYISI

Soğuk kış geçtikten sonra Hamrick'in kutup ayısına aldırın kalmadı. Güneş ılık ılık parıldamaya, tomurcuklar şişmeye başlayınca, herkes, beyazı da siyahı da, Hamrick'in ayı martavalına kahkahalarla gülmeye koyuldu. Soğuk kış boyunca, doğrusu, alay edilecek bir şey değildi bu. Öyle soğuklar olmuştu ki, bir kutup ayısından başka hiçbir hayvan yuvasından çıkamazdı. Georgia'da o yıla kadar böyle soğuk bir kış görülmemiştir.

"Ne bu artık!" diyordu Doc. "Sırasında söylemesini bildin mi hani halkın inanmayacağı şey yok. Bak, kafa bu omuzumuzun üstündeki, ben öyle her önüne çıkanın martavallarına kanmam."

Doc Barnard da, herkes gibi, kış geçtikten sonra konuşuyordu. Ilık bahar gelmişti ya, artık göğsünü gere gere, Hamrick'in evinin civarında dolaştığı söylenen, kocaman, beyaz kutup ayısının varlığına, hiç ama hiç, inanmamış olduğunu anlatıp duruyordu.

"Ne bu artık!" diyordu. "Daha duyar duymaz anlamıştım böyle olacağını, gene şimdi bir sürü insan inanır bu ayı masalına demiştim kendi kendime."

Nisanda, Hamrick ayının hâlâ orada olduğunu söyledi. İnanmayan varsa, gidip meyvalıkların aşağısındaki ormana bir baksın, diyordu.

Kimsenin aldıracağı yoktu Hamrick'e, hava ısınmıştı, kışın soğuğu çoktan unutulmuştu. Tilki avına çıkmaktan, balığa gitmekten başka bir şey düşünmüyorlardı.

Mayıs'ın ilk günlerinde bir sabah, hemen kahvaltıdan sonra, ayı, Mrs. Felix Howard'ın mutfak sundurmasına geldi. Erkeklerin hepsi çiftliğin öbür ucuna toprağı sürmeye gitmişlerdi. Mrs. Howard yalnızdı. Ayı sundurmaya geldiği sırada mutfak süpürüyordu.

Süpürgeyi hayvanın kafasına vurduğu gibi, "Çık oradan," diye bağırdı. "Ne arıyorsun benim sundurmamda!"

Ayı aşağı atladı, parmaklığı aşip evin yanına dolandı, yok oldu. Koca hayvandı, ağırdı ama ayağına çabuktu.

Mrs. Howard mutfağa girdi, oturup öğleye ne pişireceğini düşünmeye başladı. Tam soğanları haşlamıştı ki, akli başına geldi, kafasına vurduğu hayvan bir ayıydı.

"Allahım," diye bağırısı. "Hamrick'in kutup ayısı!"

Avazı çıktığı kadar bağırarak kendini evden dışarı attı, yoldan aşağı, kardeşinin benzin istasyonuna doğru koşmaya başladı. Oraya vardığında soluk soluğaydı.

"Ne oldu sana böyle, Emma?" diye sordu kardeşi Ed. "Hayalet görmüş gibi bir halin var."

"Hamrick'in kutup ayısı, Ed," diye haykırıyordu kadın. "Ben mutfağı süpürürken sundurmaya geldi, kafasına süpürgeyi vurdum."

"Doc Barnard, ayı filan yok diyor, Emma."

"Sen söyle o Doc Barnard'a, ta mutfağımın kapısına geldi, yıllık dana kadar var."

Ed tüfeğini, kurşunları aldı.

"Sen burada bekle, Emma," dedi. Canı sıkılmıştı. "Hamrick'in oraya gidip bir bakayım."

Yolda birkaç zenciyi çevirip ayıyı görüp görmediklerini sordu. Hepsi de ayıya dair bir şeyler duymuşlardı ama gören yoktu hiç.

Walter Hamrick ambarın kapısında oturmuş tohum ayıklıyordu.

"Emma biraz önce bana geldi koşa koşa," dedi Ed, "koca bir beyaz ayı mutfağın sundurmasına çıkmış. Ya gözüne öyle bir şeyler gözüktü, ya da senin kıştan beri söylediğin o ayı sağa sola saldırmaya başladı."

"Geçen hafta, bir gece gelmiş, otlakta benim küçük altı aylık danalardan birini yemiş," dedi Hamrick. "Ağzımı açıp kimseye bir şey söylemedim, çünkü ne zaman ayıdan söz açtımsa, hep gülüp yalan söylüyorsun dediniz. Doğrusu, bana yalancı demeyi bırakıp şöyle bir toplansanız da, izini bulsak, öldürsek bu ayıyı iyi olacak."

Ed oturdu, ayıklanan tohumların Hamrick'in elinden kovaya

dökülüşünü izledi.

"Ben inanıyorum," dedi. "Emma'yı hiç bu kadar heyecanlı görmemiştim, ayıyla karşılaştığı yüzde yüz."

"Körolası acıkmıştır şimdi," dedi Hamrick. "Kışın çoğunu uyuyarak geçirir bunlar. Artık sıcak, uyuyamaz, ikide bir karnı acır. Kim bilir, mutfakta tavuk mu vardı ne, yemek kokusuna gelmiştir. Yakındır, inekleri, katırları parçalamaya başlar, insanlara da gelecek sıra elbette."

Ed benzin istasyonuna dönmek için doğruldu.

"Bir kutup ayısı ta buralara kadar nasıl gelmiş dersin?" diye sordu.

"Kıştan beri size durmadan bunu anlatıyorum, siz yalancılık etme diyorsunuz. Yalancı deyin, ne dersiniz deyin, bana kalırsa bu ayı bir sirkten, ya da bir panayır yerinden filan kaçmış, gelip bu ormana saklanmış. İki üç yüz kilometre öteden gelebilir pekâlâ, hava soğuyunca da uykuya yatmıştır."

"Bari Howard'ları gidip bulayım," dedi Ed. "Doc Barnard'a da uğrarım belki. Yapacağımız hemen bu hayvanın arkasına düşmek olmalı bence, izini bulup öldürmeden de, bırakmamalıyız arkasını."

Ambarın kapısında oturmuş tohum ayıklayan Hamrick'ten ayrıldı. Benzin istasyonuna dönerken, pamuk tarlasından doğru koşarak gelen Hunnicut Branch'ı gördü. Hunnicut da onu görmüş, yola doğru koşuyordu.

"Ne oldu Hunnicut?" diye sordu Ed. "Gördün mü ayıyı?"

"Gördüm, gördüm, Mr Ed," dedi Hunnicut soluk soluğa. "Koskocaman, beyaz bir ayı! Tıpkı Mr. Walter Hamrick'in anlattığı gibi kocaman, büyük bir kutup ayısı!"

"Nerede şimdi?"

"Benim karı başına odunla vurdu, ormana kaçtı odunu yiyince."

"Galiba sonunda kadınlar öldürecek bu ayıyı."

"Karıya dedim ki, aklını mı oynattın sen, ayının başına vurulur mu, dedim. Patates tarlasını bütün didik didik etmiş diye kafası kızmış bir kere, korkmamış ondan sonra da."

"O ayı Walter Hamrick'in danalarından birini paralamış

geçen hafta," dedi Ed, "insanı bir lokma eder sonra, kızarsa."

"Yapar mı yapar, Mr. Ed," dedi Hunnicut. Geri çekilip geldiği yana baktı. "Hani yapar mı yapar."

Ed benzin istasyonuna doğru hızlı hızlı yürüdü. Emma dışarı fırlayıp onu yolun yarısında karşıladı.

"Bir dakika önce Mrs. Bernard telefon etti, Hamrick'in ayısı oraya da gitmiş. Kadıncağız odalardan birine kaçıp kapıyı kilitlemiş, dışarı çıkmaya korkuyormuş. Kızlarına da bir şeyler olmuş, ama öyle heyecanlıydı ki, ne dediğini anlayamadım."

Ed tek bir soru bile sormadan, yoldan aşağı, Doc Barnard'lara doğru koşmaya başladı. Üç yüz metrelik bir yerdi. Yolda bir ara durup çiftesini kırdı, ikisi de dolu mu diye bir göz attı.

Barnard'ların oraya varınca çevresine bakındı, görünürde kimsecikler yoktu. Ayının geldiğini gösterecek bir iz de bulamadı.

Kapıyı vurdu. Mrs. Barnard'ın içerde bir şeyler kaldırıp koyduğunu duydu, sonra pencerelerden biri iki üç santim aralandı.

"Ayı nerede. Mrs. Barnard?"

"Allah bilir!" diye bağırdı kadın. "Kızlarım nerede benim?"

Barnard'ların iki kızı vardı, on sekizle yirmi arasında iki kız, o yıl evde oturuyorlardı. İki yıl kadar bir yerlerde öğretmenlik etmişlerdi, ama geçen sonbahar eve dönüp kasabada iş aramaya başlamışlardı.

"Nellie ile Gussie evde değiller mi şimdi?"

"Ayı gelene kadar evdeydiler," dedi Mrs. Barnard. "Kasabaya inmek için odalarında giyiniyorlardı. Sonra ayı girdi eve, belki de pencereden atlamışlardır, öyle korkmuşlardı ki! Allah bilir neler geldi kızcağızlarımızın başına!"

Ed bahçenin ucuna yürüyüp, ayıyı aramak için yardıma gelen var mı diye, yola baktı. Emma'ya herkese telefon etmesini söylemeyi unutmıştu ama artık bunu kendi de akıl eder diyordu. Kimse yoktu; evin köşesinden kıvrıldı, Hamrick'in kutup ayısı bir yerden karşısına çıkıverirse hazır olmak için tüfeğini doğrultmuştu.

Bütün arka bahçe beyaz, kırmızı tavuk tüyleriyle doluydu.

Sanki iki üç yatak sökölüp içinde ne kadar tüy varsa bahçeye boşaltılmıştı. Hamrick'in ayısı tavukların hepsini temizlemişti. Bahçede uçuşan tüylere bakılırsa, yirmi yirmi beş tavukla pilici boğup yemişti.

Ayının izleri pamuk tarlasından geçerek, üç dört yüz metre ötedeki, küçük bir ormana doğru gidiyordu. Toprak yumuşaktı, izler kolayca görülüyordu.

Tam ormanın kıyısındaki çalılıklara yaklaştığı sırada bir hışırtı duydu. Tüfeğini omuzuna dayadı, ayı görünür görünmez kurşunu yapıştıracaktı.

"Ateş etmeyin, Mr. Ed!" diye bağırdı biri. "Ne olur beni vurmayın."

Ed tüfeğini azıcık indirdi.

"Kim o?"

"Benim Mr. Ed! Hunnicut Branch!"

"Ne oldu gene, Hunnicut?"

"Korkudan ölecektim az daha, Mr. Ed!"

Ed tüfeğin dipçliğini yere dayadı, çalıların arasında Hunnicut'u görmek için eğildi. Zenci çalıların içinde diz çökmüş, dallardan birine sıkı sıkı sarılmıştı.

"Niye korktun böyle?" diye sordu Ed.

"O koca, büyük, beyaz kutup ayısı çıktı gene karşıma, Mr. Ed! Ödümü kopardı."

"Nerede gördün onu gene?"

"Hemen burada! Hemen şuracıkta! Bu çalılıkta, Mr. Ed. Mr. Barnard'ın evinden bu yana seğirttiğini görünce kaçıp bu çalılığa saklandım. Bir de baktım, o da gelmiş buraya! Benimle güreşti!"

"Güreşti mi?"

"Hem de nasıl! Ben ömrümde böyle güreşçi bir ayı görmedim. Beni yiyecek kadar aç değildi galiba, sadece oynadı, sanki hep böyle oynarmış insanlarla gibi. Geldi buraya, koca pençeleriyle sarıldı bana, zorla güreştirdi beni. Hiç güreşmek istemiyordum ben, ama o zorladı güreşmeye."

"Atıyorsun Hunnicut," dedi Ed. "Kara suratlı yalancının biri-sin."

"Doğru söylediğime yemin ederim, Mr. Ed. Ne diye yalan

söyleyeyim size? Sırtımı yere getirene kadar güreşti benimle, sonra iki ayağının üstünde doğrulup pençelerinden birini havaya kaldırdı, tıpkı kasabadaki güreşçilerin yaptığı gibi."

Ed ilerleyip ezilmiş, kırılmış çalılara baktı.

"Git, Howard'ları bul, Hunnicut. Mrs. Emma'ya da söyle, benzin istasyonunda, aklına gelenlerin hepsine telefon etsin, çağırınsın da şu ayıyı bulalım."

Ed çalılıktan ayrılınca ağaçların arasından aşağı doğru inen bir yola saptı. Aşağıdaki açıklığın köşesinde bir kulübe vardı. Kulübeden ses seda geldiği yoktu ama, ne olur ne olmaz, gelmişken bir bakayım dedi. Kafasını içeri sokmasıyla üç dört adım gerilemesi bir oldu.

"Ne o, kim o?" diye kekeledi.

Barnard kardeşlerin büyüğü dışarı bir göz attı. Hemen çekti başını içeri.

"Nellie, sen misin? Kim var yanında?"

Gussie'nin başı görünüp kayboldu.

"Ayı mı kovaladı sizi buraya?"

"Ayı kovaladı," dedi Nellie. "Dönüp ekin tarlasına sapmasaydı, daha da kovalayacaktı."

"Eh, hadi çıkın artık," dedi Ed. "Artık korkacak bir şey yok. Eve gidin. Yakalayıp vururum şimdi ben onu."

"Çıkamayız," dedi Nellie.

"Niye çıkamayasınız?"

"Ayı geldiğinde giyiniyorduk, elbiselerimizi alacak zaman olmadı."

"O halde, ya burada durup bekleyin biri size giyecek bir şeyler getirene kadar, ya da olduğunuz gibi gidiverin eve. Benim üstümde size verecek hiçbir şey yok, olsa verirdim."

Dönüp ekin tarlasına saptı, yumuşak toprakta ayının izlerini aramaya başladı. Otuz kırk metre kadar uzaklaşınca, omuzunun üzerinden kulübeye bir göz attı.

"Kapısı yok galiba o kulübenin, Nellie," diye bağırdı. "Ayı bu yanlara gelmeye kalkarsa, doğru içeri girer, ne olduğunuzu şaşırtırsınız sonra."

Yoluna devam etti. Birden arkasında sesler duydu. Dönüp

KUYUDAKİ ZENCİ

baktı, Nellie ile Gussie kulübeden fırlamış, ormana doğru koşuyorlardı. Üstlerinde çoraplarından başka hiçbir şey yoktu. Ed gözlerini açana kadar ormana dalıp kayboldular.

Tarlanın sonuna geldiği sırada, bir de baktı, hurma ağaçlarından biri sallanıp duruyor. Tüfeğini doğrulttu, ağaca doğru ilerledi. Beş metreye kadar yaklaşmıştı ki, tepede Hamrick'in kutup ayısını gördü, ön ayaklarıyla sarılmış ağacı sarsıyordu. Galiba çıkıp olmamış hurmalardan birini yemiş, sonra da kızmış, hepsini dökmeye uğraşıyordu.

Ed tüfeğini omuzuna dayadı, tam o sırada ayı onu görüp aşağı atladı, hemen birkaç adım ötesine düştü. Ed bir anda nişanlayıp ayı üzerine atılmadan tetiği çekti.

Hiçbir şey olmadı. Ed öbür tetiği de çekti, gene bir şey olmadı. Ayı yanına gelmişti, vurup tüfeği düşürdü elinden, sonra ön ayaklarıyla Ed'e sarıldı. Ed yere düştü, tekmeliyor, bağılıyor, tırmalıyordu. Ayı ise, olmamış hurmanın ağzında kalan burukluğunu geçiştirmek içinmiş gibi, yüzünü buruşturuyordu.

Ed artık sonum geldi diye düşünürken birden Hunnicut'u hatırladı. Kendini sırtüstü yere bıraktı, ellerini iki yana açtı. Bunu yapmasıyla ayının arka ayakları üzerinde doğrulup sağ elini havaya kaldırması bir oldu. Howard'lar, Walter Hamrick, daha bir sürü insan tarladan ona doğru koşuyorlardı. Ed ayağa kalktı, ellerini sallayarak, ateş etmemeleri için bağırdı. Kuşağını çıkarıp ayının boynuna taktı, çeke çeke adamlara doğru götürdü.

Ed tüfeklerin namlularını yana iterek, "Bütün istediği güreşecek bir arkadaş," dedi. "Eğitilmiş bir güreş ayısı bu. Kimseye zararı dokunmaz. Karnını doyurun, arada bir de güreşin, kuzu gibi olur. Ne yapsın zavallı, hem aç kalmış, hem de güreşecek birini bulamamış."

Herkes ne söyleyeceğini şaşırmış, Ed'e bakıyordu. Ed kuşağı ile bağladığı ayıyı çekerek yola doğru ilerledi. Hamrick'in koca kutup ayısı, onun yanı sıra bir kedi yavrusu gibi sessiz sessiz yürüyordu.

KUYUDAKİ ZENCİ

Jule Robinson horul horul uyurken, tilki avına çıkmak için aldığı köpekleri, bir kilometre kadar ötede, işe yarar bir iz bulmuş, havlamaya başlamışlardı; adam sıçrayarak uyandı. Hemen yataktan atladı, ayağına pabuçlarını çekti, ön bahçeye koştu. Güneşin batmasına bir saat ya var, ya yoktu.

Şapkasını kulağının arkasına tuttu, bayırda koşuşan köpekleri dinledi. Sesler şapkanın içinde toplanıp kulağına dolunca, çalılıklarda dolaşan köpeklerin gürültüsünü, kendi soluğu kadar yakından duydu. Boş bir iz arkasında olmadıklarını anlaması bir iki saniye sürmedi, şapkasını başına geçirdi, pabuçlarını bağlamak için eğildi.

"Baba," dedi korkak bir ses. "Ne olur, gene çıkıp gitme şimdi, sabahı bekle."

Jule döndü, karanlıkta kızlarını seçti. Yatak odalarının penceresinde, birbirine sokulmuş duruyorlardı. Jessie ile Clara evde yalnız kalabilecek yaşa geldiler artık, diye düşündü, gene de ne zaman tilki avına çıkacak olsa böyle mızızlanırlardı.

"Hadi gir yatağına da uyu bakalım, Jessie, sen de Clara," dedi sert sert. "Köpekler şu tepenin üzerindeler, Güneş doğana kadar da pek uzaklara gidemezler, bağırsanız duyarım."

"Korkuyoruz, baba," dedi Clara.

"Neden korkuyorsunuz?" Jule sabırsızlanıyordu. "Sizin gibi koca kızların korkacağı ne var ki? Hem bu koca memlekette korkulacak ne olabilir?"

Köpeklerin sesi bir an kesilir gibi oldu, Jule sessizliği dinlemek için doğruldu. Hepsi birden gene havlamaya başladılar, adam pabuçlarını bağlamak için eğildi.

Uzaklardan başka av köpeklerinin de sesleri geliyordu. Dikkatle bakılırsa, ta tepelerde, avcılarının, ellerini, ayaklarını ısıtmak için yaktıkları ateşlerin titrek ışıkları seçiliyordu.

"Ne olursa olsun, gidecek misin, baba?" diye sordu Clara.

"Ne olursa olsun, gideceğim."

Kızlar yataklarına koşup yorganlarını kafalarına çektiler. Jule Robinson bir kere köpeklerinin arkasına takılmaya karar verdi mi, onu durdurmaya çalışmak boşunaydı.

Eski günlerin bu eğlencesi son zamanlarda yeniden alevlenmiş, bir çılgınlık haline gelmişti. Ocak ayının ilk haftasının sonuna doğru, Georgia'da, aşağı yukarı herkes gündüzleri tilki avında kullanılan köpeklerin alım satımı ile uğraşüyor, geceleri de arkaları sıra koşup onları coşturmak için: "Whoo-way-oh!" diye haykırıyordu. Güneşin batmasından ertesi sabah doğuşuna kadar, ormanlar, tarlalar, otlaklar, bataklıklar avcılarla, havlayıp koşuşan köpeklerle dolup taşıyordu. Birkaç yüz metrelik bahçelerin sınırları hep dikenli tellerle ayrılmış olduğu için, karanlıkta köpeklerin arkasından atlarla gitmeyi kimse aklından bile geçirmiyordu.

Her gece, sabahlara kadar, o kötü yolları otomobillerin gürültüsü doldururdu. Avcılar köpeklerine yetişebilmek için oradan oraya hızlı hızlı gidip gelirlerdi.

Güneş battıktan sonra, herhangi bir dört ayaklı canlının dışarda dolaşması akıllı işi değildi, çünkü yarı aç koca köpeklerin de avcılıkları tutardı, sürüyle bir saldırdılar mı, buzağıları, kuzuları, domuzları, yaban kedilerini mideye indiriverirlerdi. Son iki haftadır iş o hale gelmişti ki, tavuklar bir saat önceden kümeslerine girip tünüyorlardı; avcılığın tadını tatmış olan köpekler artık güneşin batmasını bile beklemez olmuşlardı.

Jule pabuçlarını bağladı, evin arkasına dolandı. Tepeye giden patika arka bahçede başlıyor, çalılıkların arasından yukarıya doğru tırmanıyordu. Jule kuyunun yanından geçti, durdu, eve dönene kadar yetecek tütünü var mı diye ceplerini yokladı.

Orada dururken arkasından doğru bir ses geldi, tıpkı bir damacanadan boşaltılan suyun sesi gibi. Jule dinledi. İyice duyuluyordu. Oralarda, işitilecek kadar yakında dere filan yoktu, gelse gelse kuyudan gelirdi bu ses. Kenarına gidip dinledi. Kuyunun ne korkuluğu, ne de çıkışı vardı, altı metre kadar derinliği olan bir delikti, içine domuzlar, tavuklar düşmesin diye üzerine tahtalar atılmıştı.

"Allahım, sen yardımcım ol," dedi bir ses.

Jule yere diz çöküp ellerini toprağa dayadı, karanlıkta, kuyunun tahtalarını görmeye çalıştı, sonra eliyle yokladı, üç tanesi yerinden oynamış, uzunlamasına, bir dananın geçeceği büyüklükte, kapkara bir delik açılmıştı.

"Kim o?" dedi Jule. Boynunu uzatıp kulak kabarttı.

"Allahım, sen yardımcım ol." Ses öncekinden daha yavaş çıkmıştı.

O su sesi yeniden duyuldu: Jule dinledi, kuyudan geliyordu.

"Kim o benim kuyumu çamurlayan?" dedi.

Yanıt gelmedi. Su sesi de kesildi.

Jule yerde bir taş arayıp buldu, attı içeri. Taşın suya değdiğini duyana kadar saydı.

"Defol, çık oradan kimsen," dedi Jule. "Kim var orada?"

Yanıt veren olmadı.

Jule karanlıkta su kovanını aradı, bulamadı. Onun yerine büyük bir taş geldi eline, yumruk büyüklüğünde bir taş, attı içeri.

Koca kaya bir yerlere çarpıp suya düştü.

"Allahım, aşağı gidiyorum, tutamıyorum kendimi," dedi kuyudaki ses. "Allahım, büyük bir el beni aşağı itiyor."

Tepede koşuşan köpekler, önce bir doğruya doğru gittiler, sonra geri döndüler. Kovaladıkları tilki şaşırtmaca veriyordu, ama Jule'un köpekleri kolay kolay kanmazlardı. Onlar da tilki kadar kurnazdılar.

Jule doğrulup koşuşmaları dinledi.

"Whoo-way-oh!" diye bağırdı köpeklerine.

Köpekler onun bağırdığını duyunca daha hızlı havlamaya başladılar.

"Siz misiniz, Mr. Jule?" diye sordu ses.

Jule kuyunun üzerine eğildi, bir kulağı tepedeki köpeklerindeydi. Böyle esaslı bir iz üzerinde koşarlarken yitirmek istemiyordu onları.

"Benim," dedi. "Sen kimsin?"

"Sadece Bokus Bradley, Mr. Jule," dedi ses.

"Ne arıyorsun benim kuyumda, böyle çamurluyorsun onu, Bokus?"

"Bakın ne oldu, Mr. Jule. Tepeden aşağı iniyordum, köpeklerin arkasından, kuyunun tahtalarına basmışım. Galiba patikanın dışına çıkmışım, bir şey olmuş. Kuyunun tahtaları tutmadı beni, sonra bir baktım buradayım. Düşüğümünden beri hep buradayım, Mr. Jule. Galiba bütün gecedir buradayım. Bana kızmadınız değil mi, Mr. Jule. İsteyerek yapmadım ki!"

"Kuyumu çamurladın, pek hoşuma da gitmedi bu doğrusu."

"Galiba çamurladım biraz," dedi Bokus, "ama isteyerek yapmadım ki ben bunu."

"Köpeklerin nereye gitti, Bokus?" diye sordu Jule.

"Bilmiyorum, Mr. Jule. Buraya düşüğümünden beri seslerini duymaz oldum. Ben tepeden aşağı inerken, dereye doğru gidiyorlardı. Buralarda duyuyor musunuz seslerini, Mr. Jule?"

Birkaç köpek sürüsü duyuluyordu. Jule'unkiler tepede doğru ya doğru koşuyorlardı, başka bir sürü de dereden kasabaya doğru koşuyordu. Ötede, tepelerde birkaç sürü daha vardı, ama öyle uzaktaydılar ki, kimin olduklarını anlamak kolay değildi.

"Seninkiler galiba dereden bataklığa doğru koşuyorlar," dedi Jule.

"Whoo-way-oh!" diye bağırdı Bokus.

Kuyudan gelen ses, bir borudan çıkan ses gibi, Jule'a çarptı.

"Seni oradan duymaz köpeklerin, Bokus."

"Biliyorum, duymazlar, Mr. Jule, onun için çıkmak istiyorum ya buradan. Benim köpeklerim, ne yana gitmelerini istediğimi bilmezler ki, söylemezsem onlara. Whoo-way-oh!" diye bağırdı Bokus. "Allahım, sen yardımcım ol."

Jule'un köpekleri tilkiyi kıstırmak üzereymişler gibi sesler çıkardılar, Jule ayağı fırladı.

"Whoo-way-oh!" diye bağırdı. Ellerini ağzının iki yanına tutuyordu. "Whoo-way-oh!"

"Hâlâ orada mısınız, Mr. Jule?" diye sordu Bokus. "Ne olur, Mr. Jule, beni bu soğuk kuyuda bırakıp gitmeyin. Beni buradan çıkarın da, Mr. Jule, ne isterseniz yaparım sonra size. Gecedен beri bu buz gibi suyun içindeyim, Mr. Jule, ta boynuma kadar geliyor."

Jule tahtaların bir ikisini kaldırdı.

"Ne yapıyorsunuz, Mr. Jule?"

Jule şapkasını çıkarıp kenarını bir yelpaze gibi kulağının arkasına tuttu. Koşan köpeklerin solumasını duyuyordu.

"Kaç köpeğin var, Bokus?" diye sordu.

"Sekiz, Mr. Jule. İyi köpeklerdir hepsi de. Şu kuyudan bir çıksam konuşurduk bütün bunları, Mr. Jule."

"Daha az da olsa olurdu, değil mi Bokus?"

Olsaydı, olurdu, Mr. Jule. Ama sekizden aşağısını gözüm tutmaz benim. Tam bir sürüde sekiz köpek ister, Mr. Jule."

"Ne düşünüyorsun, Bokus? Oradan nasıl çıkacaksın?"

"Siz yardım edersiniz diyordum, Mr. Jule. Bu kuyudan çıkmanın tek yolu da bu benim için galiba. Tırmanmayı denedim, nereyi tutsam, ufalanıyor toprak."

"Öyle çamurladın ki kuyuyu, bir iki hafta su içilmez artık buradan."

"Elimden geleni yapacağım, onu temizlemek için, Mr. Jule, şu yukarıya bir çıkabilsem. Benim köpekleri duyuyor musunuz, Mr. Jule?"

"Deredeler hâlâ. Sana kovayı sarkıtsam, biraz ben çekerdim, biraz sen tırmanırdın, belki çıkardın öyle öyle."

"Ne iyi olur, Mr. Jule," dedi Bokus sevinçle. "Çıkardım öyle öyle. İşte ben buradayım. Kovayı ne zaman sarkıtacaksınız?"

Jule doğruldu, tepede koşuşan köpekleri dinledi. Seslerine bakılırsa kovaladıkları tilkiyi bir yere sıkıştırmaları yakındı.

"Güneşin doğmasına bir saat kaldı," diye bağırdı. "Gidip bir bakayım benim köpekler ne yapıyor. Şimdi burada seninle oyalanamam."

Bokus yalvarmaya başladı: "Gitmeyin, beni bırakmayın, Mr. Jule," dedi. "Mr. Jule, ne olur, şu kovayı sarkıtın da, çıkarın beni buradan. Artık çıkmam gerek, Mr. Jule. Ben arkalarında olmazsam, köpeklerim ne yapacaklarını bilmezler ki. Whoo-way-oh! Whoo-way-oh!"

Bir köpek sürüsü, dereden yukarı doğru, eve doğru geliyor-du. Jule şapkasını çıkarıp kulağının arkasına tuttu. Soluk alışlarını, havlayışlarını dinledi.

"İki köpeğim daha olsa, ne sevinirdim," dedi. Bokus duysun

diye bağıırıyordu. "Şimdilik topu topu iki köpek daha gerekli bana."

Bokus sordu: "Mr. Jule, benim köpeklerimden ikisini istemeyi aklınızdan bile geçirmiyorsunuz, değil mi, Mr. Jule?"

"Tam pazarlığın sırasıdır," dedi Jule, "tam sırası, sen böyle kuyunun içinde, dışarı çıkmak isterken, tam sırasıdır."

"İki mi dedinizdi?"

"İki dedim."

Uzun zaman kuyudan ses gelmedi. Jule beş dakika kadar çevredeki köpek sürülerini dinledi, kimi tepede, kimi derenin kıyısında, kimi ta uzaktaki yamaçlarda. Jule için dünyada köpeklerin havlayışından daha tatlı bir ses yoktu. Bütün bir gece uyumayıp iz üzerindeki köpeklerin seslerini dinleyebilirdi.

"Whoo-way-oh!" diye bağırdı.

Kuyunun dibinden Bokus, "Mr. Jule," diye seslendi.

Jule zencinin ne söylediğini duymak için eğildi.

"Bizim pazarlık ne oldu, Bokus?"

"İki köpek veremem bunun için, Mr. Jule, yapamam, biliyorum."

"Niye yapamayasın?"

"Sadece altı köpeğim kalır o zaman, Mr. Jule, o kağarcık köpeklerle tilki avının tadı olmaz ki, yakalanmaz ki bir şey."

Jule doğruldu, kuyunun üzerindeki tahtalara bir tekme attı.

"Bana kalırsa, tek bir köpek bile göremezsın sen daha bir zaman," dedi. "Kuyunun dibinde bırakıp gideceğim şimdi seni. Güneş doğacak nerdeyse, burada oyalanamam boşu boşuna. Hem ben dönene kadar belki senin de aklın yatar bu pazarlığa, Bokus."

Jule kuyunun tahtalarını tekmeledi.

"Allahım, sen yardımcım ol," dedi Bokus. "Ama istediğim bu yardım için, beni iki köpeğimden etme."

Jule tepeye çıkan patikaya doğru giderken ayağını su kovasına çarptı. Yukarda, tepede, köpeklerin koşuşmaları duyuluyordu, şapkasını çıkarıp kulağının arkasına tuttu, Polly'nin nefes alışını, Senator'un soluyuşunu, Mary Jane'in iniltisini, Sunshine'in ulumasını duydu, öbürleri de havlayarak koşuyorlardı. Şapkasını

KUYUDAKI ZENCI

giydi, kulaklarının üzerine çekti, patikadan yukarı doğru hızlı hızlı yürüdü. Tilki daha uzun zaman dayanacağına benzemiyordu. "Whoo-way-oh!" diye bağırdı köpeklerine. "Whoo-way-oh!" Sesin dağlarda yansıması duyulacak şeydi.

Sam Billings'i kasabanın veznedarlığına aday göstermek, ilk olarak George Williams'ın aklına gelmişti. Yıllık toplantıda bu düşüncesini açıkladığı zaman, büyük bir alkışla karşılandı ve Androscoggin kasabasının tarihinde görülmemiş bir şey oldu, seçim oy birliğiyle sona erdi. Toplantı bittiğinde herkes kendi kendine niçin şimdiye kadar kimsenin Sam Billings'i düşünmemiş olduğunu sormaktaydı.

Doğrusu, Sam Billings'in kasabanın veznedarı seçilmesi hepsini sevindirmişti. İyi bir iş adamıydı, namusluydu. Üstelik, Androscoggin Gölünün doğu kıyısındaki yazlık otel de onundu, kendisi işletiyordu, verdiği vergi kasabanın bütün gelirinin aşağı yukarı onda biriydi, mevsimi gelince, yanında seksen doksan kişi çalıştırıyordu. Seçim bittikten sonra, herkes, Sam Billings gibi dürüst, emin bir insan varken, yirmi yıldan çok bir zamandır, bunca paranın niye dolandırıcıların, iş bilmez kimselerin eline bırakılmış olduğunu düşünmeye başladı. Son veznedar hâlâ bin sekiz yüz dolara yakın bir paranın hesabını vermemişti, ondan önceki de defterleri öyle karmakarışık etmişti ki, hesapları tutturmak için, ayrıca bir muhasebeci getirtmek zorunda kalmışlar ve bu, kasabaya tam iki yüz elli dolara patlamıştı.

Clyde Ballard, seçmenlerden biri, toplantıdan sonra George'u bir kenara çekip bazı şeyler sordu. Clyde kasabadaki mağazalardan birinin sahibiydi. "Bugün gerçek bir hizmette bulundun," dedi George'a. "Sam Billings tam bu işin adamı. Nerden geldi aklına?"

"O kadar da olmasın mı artık," dedi George. "Yarışa çıkarak kadar gizlediğim atlardan biriydi Sam Billings. Yeni bir aday aranacak günler gelsin de, bak, nasıl bir tane daha bulup çıkarırım."

"George, ne dersin, bir seçmen olarak dürüst hareket etmiş sayılır mıyım ben şimdi?" diye sordu Clyde. Gerçekten kuruntuluydu.

"Dur bakalım. Daha bir şey söyleyemem. Hemen karar vermek olmaz. Şöyle üstünden geçilebilecek gibi bir yol yapabilecekler mi, hele bir bekleyelim. Bugünlerde yeni bir otomobil alacağım da, bizim orası ile kasaba arasında güzel yollar yapilsın istiyorum, doğrusu."

Clyde anlayışlı anlayışlı kafasını salladı. George Williams'ın son günlerde bu yol işine pek önem verdiğini, kendi yolunu bir an önce yaptırmak için ona buna başvurduğunu duymuştu. George'un elini sıkıp ayrıldı.

Eylülün ilk haftasıyla birlikte otel mevsimi de sona erdi, müşterilerin çoğu Boston'a, New York'a döndüler. Sam Billings hafta sonlarında golf oynamaya gelenleri düşünerek oteli ekimin birine kadar açık tuttu. Ekimde ise kapılara, pencerelere tahtalar çaktırıp her yanı sıkı sıkı örttü, yazın yorgunluğunu çıkarmak için şöyle iyice bir dinlenmeye hazırlandı. Kazandığını hesaplaması iki üç hafta sürdü, temmuz ile ağustosta epeyce para yapmıştı.

O sonbahar, yirmi beş otuz yıldır ilk olarak, kasabanın parası üzerine ileri geri sözler edilmemişti. Sam Billings namuslu bir insandı, iyi bir iş adamıydı, herkes defterleri günü gününe tuttuğuna emindi. Alınan paralara karşılık hemen makbuz veriliyor, bütün faturalar tıkr tıkr ödeniyordu. Yeni veznedardan şikâyet etmenin yeri yoktu.

Ocak ayının ilk haftası içinde üç gün yağan ilk kara gelene kadar da kimse ağzını açıp veznedar için kötü bir şey söylemedi. Sonra bir gece içinde, bütün kasabaya Sam Billings'in Florida'ya gittiği haberi yayılıverdi.

George Williams haberi aldığı gün, öğleden sonra, hemen kasabanın yolunu tuttu. Telefonda istemeyerek iki kişinin konuşmasını dinlemiş. Sam Billings'in Florida'ya gittiğini öğrenmişti, yoksa birinin gelip ona haber vermesine kadar gene bir hafta geçirdi.

Atını kasabaya sürdü, doğru Clyde Ballard'ın mağazasına gitti. İçeri girdiğinde Sam Billings'ten söz ediliyordu.

George kalın paltosunu bir yana attı, bir iskemle çekip ayaklarını ısıtmak için sobanın karşısına oturdu.

"Duydun mu olanı, George?" diye sordu Clyde.

"Duydum ya! Yeryüzünde bu Sam Billings'ten daha kötü bir insan olamaz. Ona yarım dolarımı emniyet etmektense, yakarım daha iyi."

Sobanın öbür yanındaki adamlardan biri: "Duyduğuma göre sen Sam'ı destekleyenlerin başında geliyormuşsun," dedi. "İnsan kendi adayı için böyle söyler mi?"

Clyde ellerini ısıtmaya sobanın başına gelmişti, bir yaprak sigarası yaktı. Ötekilere göz kırparak, "George," dedi, "Sam Billings için yarışa sokana kadar gizlediğim atlardan biri demiştin bana. Şimdi anlıyorum ne demek istediğini, herif at hırsızıymış."

Hepsi kahkahalar atıp George'un dizlerine vurdular. Sonra susarak, ne yanıt verecek diye beklediler.

"Sam'ın namuslu bir adam olduğuna yemin edebilirdim," dedi George ciddi bir tavırla. "Bu kadar değişeceğini, kasabanın parasını cebine indirip Florida'ya kaçacağını aklım almazdı. Gelecek seçimde kasabanın parasını benim kara öküzün boynuna bağlamayı öne süreceğim. Artık iki ayağının üstünde duran hiçbir hayvana güvenemem."

"Daha hepsini duymadın, George," dedi Clyde. "Bak, daha neler var. Dayanabilecek misin acaba bunları dinlemeye?"

George ayağa kalktı: "Başka ne yapmış?"

"Jenny Russell'i de götürmüş. Biliyorsun, Jenny Russell, Arthur Russel'in en büyük kızı. Bir yanda o, bir yanda kasabanın parası, eğleniyordur doğrusu Florida'da. Ben de az eğlenmedim gençliğimde, ama bu Sam Billings, herif biliyor para yemesini."

George yerine oturdu. Piposunu doldurup bir kibrit çıktı.

"Demek bir de kadın götürmüş ha? Zaten hep böyledir, birisi eline kendinin olmayan üç beş kuruş geçirmesin. Şu iki şey bir arada yürüyor: Çalınmış para, bir de kadın."

"Hem de karının iyisini seçmiş herif," dedi bir başkası. "Jenny Russell gibisi kolay bulunmaz. Onunla da eğlenemezse artık, çekilsin bir kıyıya, gençlere yol versin."

George kibritin alevini piposuna doğru çekti. Jenny Russell'e göz koymuş olduğu günleri düşündü.

"Bu sabah duyduğuma göre, Sam sigorta parasını almak için, oteli yakacakmış," dedi Clyde tezgâhın arkasından. "Eğer böyle

bir şey yaparsa, yolları tamir edebilmemiz, okulları açık tutabil-memiz çok zorlaşacak, vergilerde epeyce bir yükselme olacak de-mektir."

Birkaç saniye kimse ağzını açmadı. George sobanın çevresin-dekilere baktı birer birer. Verginin yükselmesi haberi herkesi korkutmuştu.

Clyde sobanın yanına gelip durdu, ellerini ısıttı.

"Karım dün gece telefonda duymuş..." Susup adamlara baktı. Hepsi ileri doğru uzanmış, Clyde'ın ne söyleyeceğini dinliyorlar-dı. "Duyduğuna göre, Sam Billings yazın oteline gelen o zengin New York'lulardan birini öldürmüş. Parası içindir herhalde. Bir kere başladı mı, duramaz insan."

"Hep söylerim ya," dedi George nefretle. "Bu Sam Billings, Androscoggin kasabasının gördüğü hırsızların en alçağıdır. Onu son gördüğümde, kendi kendime: Bu herif kasabanın parasını, kendi parasına karıştırmadan nasıl idare edecek? diye düşünmüştüm. Doğruymuş düşüncem. Sam Billings'i hemen yakalatmalı, yaşamının sonuna kadar hapislerde süründürmeliyiz."

"Usta hırsız bunlar," dedi Clyde. "Kolay kolay ele geçmezler. Sam Billings gibi adamlar her şeyin püf noktasını bilir. Belki de şimdi bizim halimize gülüyordur kıs kıs. Hepsi böyledir bunla-rın."

"Sam Billings gibileri yakalamayı bilir hükümet," dedi Geor-ge. "Arkasına düşerlerse, öyle bir yakalarlar ki... Ama bu işe önem vereceklerini sanmıyorum. Biz, kendimiz tıkmalıyız onu kodese."

Sobanın çevresindekiler George'a hak verdiler. Sam'ı bir ele geçirirler, şöyle uzun zaman içerde kalması için ellerinden geleni yapacaklardı.

Birkaç gün sonra, George başka bir seçmene rastladı, Sam Billings'i sordu. George'un planı Sam'ı Florida polisine yakalat-maktı, sonra Sheriff bir adam gönderip getirtir, yargılanması Androscoggin'de yapılardı. Öbür seçmen ise Arthur Russell'i kandırıp hükümete yollamak yanlısıydı. O zaman Sam'ı kız kaçır-mak suçuyla yakalar getirirler, kasaba da hiç para harcamadan onu ele geçirmiş olurdu.

George planda falan değildi, kim ne dese aklı yatıyordu, iste-diği Sam Billings'in bir an önce getirilip yargılanmasıydı.

Kışın ortasına doğru, bir başkası, George'u çevirip Sam'ın Jenny Russell'i Cuba'ya götürdüğünü söyledi. Bu haber yayıldıktan sonra bütün kasabada Sam'ı savunan tek bir insan kalmadı. Kasabanın parasını alıp kaçmıştı. Dönüp dolaşıp söylenen buydu.

George bir gün Clyde'in mağazasında, "Şu Billings'in işine hiç aklım ermiyor," dedi. "O kadar para yaptı otelde, gene de do-yamadı da, kasabanın parasını alıp gitti. Ben Arthur Russell'in yerinde olsam, hiç durmaz, hükümete başvururum. Jenny benim kızım olsaydı, Sam Billings de onu alıp böyle Florida'ya, ya da başka bir yere gitseydi, öyle bir yakalatırdım ki onu, ne olduğunu şaşırırdı."

"Kasabanın parasını Sam'a emanet etmekte çok büyük hata ettik," dedi Clyde. "On yıl sürer bu parayı yerine koymak bizim için. Bin dolar vardı yanında en aşağı."

"Ona oy veren budalalardan biri de sendin," dedi George. "Seçmenlerin bu kadar akılsızca hareket etmiş olmaları inanılır şey değil."

"Eğer yanılmıyorsam," dedi Clyde, "sen koydundu onun adaylığını."

George mağazadan çıktı, atını çözdü, Clyde Ballard'a hiç yanıt vermeden evin yolunu tuttu.

Kışın sonuna kadar Sam'dan haber gelmedi. Hemen öden-mesi gereken faturalar yoktu; doğrusu, paraların Sam'ın elinde olmasının daha bir kötülüğü dokunmamıştı kasabaya.

Baharın ilk günlerinde, hazıranda başlayan otel mevsimi için hazırlıklara girilmesi gereken günlerde, Sam'ın geri döndüğü haberi yayıldı. Sam Billings bir sabah erkenden kasabaya gelip marangozlar, işçiler tutmuş deniyordu. Her yıl bu günlerde otel tamir edilirdi.

Jenny Russell de geri dönmüştü, aynı gün o da duyuldu.

Pazartesi sabahı, oteli yeni mevsime hazırlayan yirmi kişilik bir işçi topluluğunun çalışmaya başladığı görüldü. Pencereledeki, kapılardaki tahtalar sökülüyor, otelin önündeki kıyıda da yeni bir kayıkhaneye yapılıyordu. Kasabada ne kadar işsiz varsa hemen

DEDİKODU

otele koştular, herkes Sam Billings'in hem iyi para verdiğini, hem de gününde ödediğini bilirdi.

Sam, her bahar olduğu gibi, gene işine dört elle sarılmıştı. Kışın söylenenleri kimse açmadı ona, Clyde Ballard'ın, George Williams'ın, kasabadakilerin hepsinin, bütün kış boyunca kendisi için neler söylediklerini hiçbir zaman öğrenmedi.

George kasabaya gidip Sam'ın geri döndüğünü duyunca, soluğu doğru Clyde'ın mağazasında aldı. Tezgâhın üstüne oturup, "Ne dersin, kasabanın parası emin ellerde galiba," dedi. "Sam Billings dönüp geldi, Jenny Russell de buradaymış."

"Dün gece telefonda duyduğuma göre Sam geçen sonbahar Florida'da büyük bir otel satın almış," dedi Clyde. "Jenny Russell'i de oradaki işlerine baksın diye götürmüş. İyi otelcidir doğrusu Jenny. Sam ondan iyisini bulamayacağını biliyordu herhalde. Buradaki oteli de ne kadar temiz tutar kız, değil mi?"

"Elbette, Jenny çalışkan kızdır," dedi George. "Ondan iyisini nerden bulacak Sam. Bir zamanlar, ben de Jenny Russell'i tutsam da, evime baksa diye düşünürdüm, hatta evlenmeyi bile kurdum. Bir oteli onun gibi çevirecek insan azdır yeryüzünde. Hep söylerim ya, Sam Billings tam bir iş adamı, birinci sınıf bir otelde ne tür insanların çalıştırılması gerektiğini biliyor."

"Kasabanın parası için üzülenler saçmalık ediyorlar," dedi Clyde. "Sam Billings namuslu adamdır."

"Elbette, namusludur. Yeryüzünde Sam Billings'ten daha namuslu bir insan yoktur. Ben kendimi bildim bileli tanırım Sam'ı. Kasabanın parası onun elinde oldukça sırtımız yere gelmez, kendime bile güvenmem ben ona güvendiğim kadar. Sam Billings namuslu adamdır, Clyde."

ERKEKLE KADIN

Gün renksiz renksiz ışıırken, yoldan yukarı doğru, ağır adımlarla, güneşin arkasında bıraktığı gölgeler gibi geldiler. Vücutlarının üst kısmında bir kıpırdanma yoktu, ayaklarını toprakta sürdükleri, kalkması ile sinmesi bir olan tozlardan belli oluyordu. Attıkları her adımla birlikte gözlerini kaldırıyor, güneşin ilk kırmızı ışıklarını görmek için ufka bakıyorlardı.

Kadın alt dudağını dişlerinin arasında sıkışmış ısıırıyordu. Canını yakıyordu bu hareket, ama adımlarını atabilmesi için gereken bütün gücü ondan alıyordu. Böyle kilometrelerce ayaklarını birbirinin ardı sıra sürükleyebilmesinin başka yolu yoktu. Arada bir ağlar gibi sesler çıkarıyordu ama ağlamıyordu.

"Hadi durup dinlenelim gene," dedi Ring.

Kadın yanıt vermedi.

Yürüdüler.

Tepenin üstünde güneşle burun buruna geldiler. Daha dörtte biri çıkmıştı, ağaçsız ufuk bir bıçak gibi kesiyordu onu. Önlerinde, aşağıda, topraktan yavaş yavaş yükselen sis tabakasının altında bir vadi uzanmaktaydı. Birkaç ev, birkaç çiftlik gördüler, çoğu sisin altında zorla seçilecek kadar uzaktı. En yakındaki evin bacasından duman çıkıyordu.

Ruth yanındaki adama baktı. Güneşin kırmızı ışıkları onun yüzünü, damarlarına kan yürümüş gibi renklendirmeye başlamıştı. Ama gözleri gene yorgun, gene cansızdı. İki ayağının üzerinde büyük bir gayretle durduğu belliydi, her an dengesini yitirecek, yere düşecek sanıyordunuz.

"Şu ilk evde yiyecek bir şey buluruz," dedi kadın. Dakikalarca yanıt bekledi. Sonra adamın yerine kendi yanıtladı.

"Orada bir şeyler buluruz," dedi, "buluruz."

Güneş ufukta hızla yükseldi, kıpkırmızıydı. Üzerinde, kat kat duman tabakaları gibi, boz bulut çizgileri yüzüyordu. Gene öyle, yükselişinin çabukluğu içinde derlenip toparlandı, göz kamaştıran küçük bir düğme oldu, bakılamayacak hale geldi.

"Bir deneriz," dedi Ruth, "ne olursa olsun."

Ring gün ışığında kadına baktı, bir gece önce güneşin battığından beri onu ilk olarak görüyordu. Yüzü daha solmuş, yanakları daha çökmüştü.

Tek söz söylemeden, tepeden aşağı doğru yürümeye başladı. Geliyor mu diye dönüp kadına bakmadı. Arkada kalan ayağını yavaş yavaş öne doğru çekiyor, bütün gücüyle ileri fırlatıyordu. Başka türlü adım atacak hali yoktu.

Kadın ona yetiştiğinde, evin önünde durmuş, başının üzerinden akıp giden dumanlara bakıyordu.

"İçeri girip bir bakayım," dedi kadın. "Sen otur dinlen, Ring."

Adam bir şey söylemek için ağzını açtı, sesi boğuldu; sözcükler çıkmadı. Kapısının önündeki eskimiş basamakları, perdeli pencereleri, dumanı tüten bacasıyla bu eve bakarken kendini yabancı bir memlekette, yabancı bir insan gibi duyumsamıyordu.

Ruth bahçe kapısından girdi, evin yanına dolandı, mutfak kapısının önünde durdu. Arkasına baktı, Ring de bahçeye girmişti.

Biri perdelerin arasından onları gözetliyordu.

"Vur," dedi Ring.

Kadın sağ elinin parmaklarını kısıtı, evin kaplamalarına uzandı, canı acıyana kadar vurdu.

Arkasına dönüp Ring'e bir göz attı, Ring başını salladı.

O sırada mutfak kapısı aralandı, aralıktan bir kadının yüzü göründü. Orta yaşlıydı, esmerdi, alnında kalın bir yara izi vardı, patlayan bir kavanozun camı ile kesilmiş gibi kalın bir iz.

"Defolun," dedi.

"Sizi rahatsız edecek değiliz," dedi Ruth acele acele. "Bize yiyecek bir şey verebilir misiniz diye soracaktık. Bir patates, varsa, ya da ekmek, başka bir şey."

"Buralarda ne aradığınızı bilmiyorum," dedi kadın. "Evimin çevresinde yabancıların dolaşması hiç hoşuma gitmez benim."

Kapı kapanmıştı, derken bir anda gene aralandı, kadının yüzü yeniden göründü.

"Kızı doyururum," dedi, "adama bir şey veremem. İkinize de yetecek kadar yok zaten."

Ruth birden arkasına döndü, ökçeleri kumlu toprağa battı. Ring'le göz göze geldiler. Adam sevinçle, evet anlamına, başını salladı.

Kadının dudaklarında sözcüklerin biçimlendiğini görüyor, duyamıyordu. Kadın, hayır anlamına, başını salladı.

Ring ona doğru birkaç adım attı.

"Başka bir yere gideriz," dedi kadın.

"Hayır," dedi adam. "Gir içeri, ne verirse ye. İkinci eve bakarım ben."

Ruth, onsuz, içeri girmek istemiyordu. Ev sahibi kadın kapıyı otuz kırk santim kadar aralamış, onun merdiveni çıkmasını bekliyordu.

Ring bir ağacın altındaki sıraya oturdu.

"Sen içeri girip bir şeyler yiyene kadar ben burada oturur beklerim," dedi.

Ruth basamaklardan yavaş yavaş sahanlığa çıktı, içeri girdi. Kadın ona bir masanın yanında duran iskemleyi gösterdi; Ruth oturdu.

Akşamdan kalma haşlanmış patates, evde yapılmış küçük ekmekler vardı. Kadın önce önüne bunları koydu, sonra bir fincan sıcak kahve doldurup tabağın yanına bıraktı.

Ruth elinden geldiği kadar hızlı yiyordu, sıcak, kara kahveyi yudumluyor, patatesleri, ekmekleri çiğniyor, çiğniyordu. Kadın onun arkasında, kapının yanında durmuş bir dışardaki adama, bir ona bakıyordu.

Ruth iki kez gömleğinin içine ekmek parçaları kaydırıverdi, etekliğinin cebine de yarım bir patates indirdi. Kadın bahçedeki adama bakmadığı zamanlar kuşku dolu gözlerle onu süzüyordu.

"Uzak mı yolunuz?" diye sordu.

"Evet," dedi Ruth.

"Uzaktan mı geliyorsunuz?"

"Evet," dedi Ruth.

"Yanındaki adam kim?"

"Kocam," dedi Ruth.

Kadın gene bahçeye baktı, sonra ona döndü. Bir zaman sustu.

Ruth cebine bir patates parçası daha indirmeye bakıyordu, ama kadın gözlerini ondan ayırmaz olmuştu.

"Kocan olduğuna inanmıyorum," dedi.

"İyi," dedi Ruth. "Ama kocam."

"Karisını böyle memleket memleket dolaştırıp dilendiren insandan koca mı olur?"

Ruth oturduğu yerde kadına dönerek, "Hastaydı," dedi. "Yola çıkmadan önce tam beş hafta hasta yattı."

"Böyle serseriler gibi dolaşacağınıza otursaydınız oturduğunuz yerde. Bir iş tutamaz mı bu adam, yoksa çalışmak mı istemiyor?"

Ruth elindeki ekmeği bırakarak ayağa kalktı.

"Kahvaltı için teşekkür ederim," dedi. "Gidiyorum."

"Sen benim sözümü dinle," dedi kadın, "ilk fırsatta bu heriften ayrılmaya bak. Böyle iş tutmazsa, sefil olursun..."

"İşi vardı. Ama ateş geldi, hastalandı."

"İnanmam. Yalan söylediğin yüzünden belli."

Ruth kapıya gitti, açtı, dışarı çıktı. Sahanlıkta dönüp kendisine yiyecek vermiş olan kadına baktı.

Ruth kapıdan çıkarken, kadın, "Eğer dediğin gibi hastalandıysa," demişti, "ne diye kalktı da, böyle aç açına yollarda sürünüyorsunuz?"

Ruth ağacın altındaki kanepede oturan Ring'e baktı. Kadına yanıt verecek değildi ama, bir şey söylemeden de edemedi.

"Kız kardeşim çocuğumun öldüğünü yazdı da, onun için çıktık yola. Bebekti daha, kocam hastalanınca, kız kardeşime yollamıştım. Onun mezarını görmeye gidiyoruz."

Merdiveni inip hızla bahçeyi geçti. Evin köşesine geldiği sırada, Ring de kalkıp onun arkasına takıldı, bahçeden çıktılar. İkisi de susuyorlardı, Ruth dönüp eve, kadının aralığından bakmakta olduğu kapıya bir göz attı.

Yüz adım kadar gittikten sonra, Ruth gömleğini aralayıp ekmek parçalarını çıkardı. Ring onları tek söz söylemeden aldı. Hepsini yedi, bitirdi. Kadın patatesi verdi. Onu da aç kurt gibi yedi; çiğnerken, yutarken, bütün söylemek istediklerini gözleriyle söyledi kadına.

KUYUDAKİ ZENCİ

Hiç konuşmadan yarım saate yakın yürüdüler.

"Bayağı kadının biriydi," dedi Ruth. "Bu kadar aç olmasaydım, verdiklerini yemeden kalkar, çıkardım."

Ring uzun zaman bir şey söylemedi. Vadinin dibine varmış, öbür yamaca tırmanmaya başlamışlardı.

"Belki nereye gittiğimizi bilseydi, sana böyle davranmazdı," dedi adam.

Ruth boğazına takılan hıçkırığı yuttu.

"Ne kadar kaldı, Ring?"

"Otuz, kırk kilometre bir şey."

"Yarın varır mıyız oraya?"

Adam, hayır anlamına, başını salladı.

"Öbür gün?"

"Bilmem."

"Binecek bir şey bulursak, bu gece varır mıyız?" diye sordu kadın. Artık boğazını ve göğsünü doldurmuş olan hıçkırıklarını tutamıyordu.

"Evet," dedi adam. "Binecek bir şey bulursak, çok daha önce varırız oraya."

Başını çevirip arkalarında uzanan yola baktı, görünürde hiçbir şey yoktu. Sonra gözlerini, üstünde yürüdüğü toprağa indirdi; bir sağ, bir sol, attığı adımları saymaya başladı.

İLAC SATAN ADAM

Effie Henderson'un koca bulabileceğine akli yatan tek bir kul yoktu Rawley kasabasında, kendi de ümidini kesmek üzereydi artık. Ama bu söylediğim, otlardan ilaç yapıp satan o doktorun kasabaya gelmesinden önceki durum.

Profesör Eaton uzun boylu, zayıf bir adamdı; pantolonunun paçaları kıvrımsızdı, boynunu boydan boya kaplayan yüksek, kollalı bir yakalılık takıyordu. Yaşını anlamak da, konuşmasına bakıp nereli olduğunu anlamak kadar zordu.

Kasabaya geldiğinde aylardan ağustostu. Indian Root Tonic adını verdiği, otlardan yapılmış bir ilaç satıyordu. Köpüklü, tatlı, her derde deva bir ilacıtı bu; garip biçimli yeşil bir şişe içindeydi. Siyahlı beyazlı etiketinin en ilgi çeken, en göze çarpan özelliği üstündeki fotoğraftı, güreşçi mayosu giymiş, öküz gibi bir adam, göğsünü, adalelerini germiş duruyordu. Profesör Eaton ilacının bütün hastalıkları geçirdiğini söylüyor: Bu sözümün doğru olmadığını kanıtlayacak tek bir insan varsa yeryüzünde, çıksın karşıma, diyordu.

Effie Henderson ona bir doları toka edip ilaç alanların ilki olduğu gibi, bir kere aldıktan sonra gelip bir daha alanların da ilkiydi.

Profesör Eaton'un satış yeri, çamur lekeleri içindeki spor otomobilinin arka kanepesiydi. Rawley'de satış izni alabilmek için, belediye başkanına, birbirinden pis tam on tane dolar saymış, sonra da otomobilini istasyonun arkasındaki ot bürümüş, boş arsanın ortasına çekmişti. Arabanın arka kanepesinin üstüne çıkıp nutuklar atıyor, müşteriler gelip dolarları toka ettikçe de, ayaklarının yanında duran bir kutudan yeşil şişeleri çıkarıp veriyordu.

İlk akşam, ot bürümüş arsada büyük bir kalabalık toplanmıştı, ama Effie ikinci şişeyi almaya geldiğinde, otomobilin çevresinde, sadece birkaç kişi vardı. Onların da çoğu, çamur lekeleri için-

deki arabadan yayılan alkol kokularını koklamaya gelen ve profesörün ilacının kudreti üzerine çektiği nutuklara inanmaya pek istekli görünen zencilerdi; hepsinin ceplerindekileri birleştiren bir dolar etmezdi. Effie gelince, zenciler bir kenara çekilip, satış yapmaya hazırlanan profesörü seyretmeye başladılar.

Effie otomobilin katlanmış körüğünün üstüne eski püskü, ıslak bez gibi yumuşamış bir kâğıt dolar koydu.

"Bir şişe daha almaya geldim," dedi gülümseyerek. "Dün gece aldığım o kadar hoştu ki, daha önce böyle bir duyguya hiç kapılmamıştım. Dünyanın hiçbir yerinde bunun gibi bir ilaç yoktur, aşağı yukarı hepsini denedim ben..."

"Sözünüzü kestiğim için özür dilerim, madam," dedi Profesör Eaton. "Bugün piyasaya bunun gibi belki yüzlerce ilaç sürülüyor, ama aralarında yalnız bir tek Indian Root Tonic vardır. Eğer insanlığa yapmakta olduğum bu büyük hizmete ilacımın adını yayarak katılırsanız, bana büyük bir yardımda bulunmuş olursunuz. Indian Root Tonic bütün hastalıkları geçiren tek ilaçtır. Hele olgun kadınlar için birebirdir, madam."

"Bana madam demeyin, Profesör Eaton," dedi Effie. Gözlerini önüne eğdi. "Ben sadece delişmen bir kızım, daha hiç evlenmedim."

Profesör Eaton dudağının üstüne biriken ter damlalarını sildi. "Ne kadar budalayım, sevgili küçük hanım," dedi Effie'ye bakarak. "Herhangi bir kimse taze, genç yüzünüze bakarak daha bir kız olduğunuzu anlayabilir. Indian Root Tonic genç kızlar için birebirdir."

Effie hiç olmazsa zenciler bu sözleri duymuş olsalar bari diye çevresine bakındı. Belki de komşu kadınlardan biri tam o sırada köşeyi sapsmış, hepsini duymuştur diye düşünerek ümitlendi.

"Kendimden söz etmeyi pek sevmem ama, daha evlenmek için çok genç değil miyim, Profesör Eaton?"

Adam sönmüş olan yaprak sigarasını yaktıktan sonra: "Sevgili küçük hanım," dedi. "Indian Root Tonic evlenmemiş kızlar için birebirdir. İnsanlığın ta ilk günlerinden bu yana tıp biliminin en büyük başarısıdır. Ben bu harika ilacın formülünü, şanlı, büyük Batı'ya gidip yaşlı bir kızıl derili başkandan kendi ellerim-

le aldım ve onun önünde diz çöküp bütün yaşamımca, bu koca memleketi baştan başa dolaşarak, yarı sakat yaşayan sayısız vatandaşlarıma Indian Root Tonic ilacını ulaştıracağıma söz verdim."

Suluk almak için durdu. Otomobilin katlanmış körüğünün üzerinden aşağı baktı, ilk olarak Effie ile göz göze geldiler. Bir akşam önce, gaz lambasının ışığında, ilaca bir an önce kavuşmak için itişip kakışan kalabalıktan paraları alıp şişeleri verirken kimsenin yüzüne bakamamıştı. Şöyle bir alıcı gözüyle ilk olarak Effie'ye bakıyordu; öne doğru eğilip onu baştan aşağı bir süzdü.

"Ah, Profesör Eaton," dedi Effie. "Ne harikulade bir adamsınız. Sadece insanlığa yaptığınız bu iyiliği düşünmek yeter."

Profesör Eaton, Effie'ye bakmaya devam etti. Doğrusu Effie kasabadaki herhangi bir kız kadar güzeldi, otuzunu aşkın değildi, hele bir de süslenip püslenip sokağa çıktı mı, kasabanın bütün tüccarları onu süzer, dükkâncılara koşup kim bu diye sorarlardı. O sabah da evden çıkmadan önce iki saate yakın süslenmişti.

Profesör Eaton otomobilden inip onun yanına geldi. Gene sönmüş olan yaprak sigarasını yaktı, Effie'yi daha yakından incelemeye başladı.

O gözlerini kaçırmaya uğraşarak: "Biliyor musunuz, Profesör Eaton, bana böyle şeyler söylememelisiniz," dedi. "Beni daha sevgili kız diyecek kadar tanıımıyorsunuz ki. İlk olarak baş başa kalıyoruz, hem..."

"Nasıl olur," dedi Profesör hemen atılarak. "Sizin gibi güzel bir kızın, böyle benim gibi hayranlığını göstermekten başka bir şey düşünmeyen bir kimseye kızması, aklım almıyor, olacak şey değil." Elini göğsünün üstüne koymuş, parmaklarıyla bluzunu sıkın kızı baştan aşağı süzdü. Dudaklarını büzerek, "Sizin gibi güzel kızlara insan o kadar az rastlıyor ki," diye devam etti, "bir an kendimi kaybetmiş olacağım. Ama artık birbirimizi iyice tanımış olduk, hayranlığımı söylememe kızmazsınız sanıyorum. Değil mi?"

"Ah, Profesör" dedi Effie heyecan içinde. "Sahi, gerçekten güzel miyim ben? Bunu daha önce de bir sürü erkek söylemişti, doğrusu. Alıştım artık böyle sözler duymaya, ama bütün bunları

bana bu derece içten gelerek söyleyen ilk erkek sizsiniz."

Geri çekilmek istedi, arkasında otomobil vardı. Profesör Eaton ona doğru bir adım daha atmış, kıpırdayacak yer kalmamıştı. Pek aldırmayacaktı bu yaklaşmaya ama bluzunu gözden geçirmek istiyordu. Bir şeyler olmuştu içinde, belinden aşağı doğru bir şey kaymıştı, hem Profesör Eaton da otomobilden inip yanına geldiğinden beri gözlerini göğsünden ayırmıyordu. Pazar günleri kiliseye giderken giydiği bütün iç çamaşırları içindeydi, acaba onlardan birini giymeyi mi unuttum bugün diye düşündü.

"Sevgili kız, güzelliğizden en ufak bir şüphem yok benim. Bu koca memleketi, gölleri, denizleri, dağları ile, baştan başa dolaşırken bunca insan tanıdım, sizin kadar güzel bir kıza rastlamadım."

"Kendimi öyle genç, öyle çılgın hissediyorum ki, Profesör Eaton," dedi Effie. Bluzunu düzeltmek istiyormuş gibi göğsüne bastırıyordu elini. "Beni öyle..."

Profesör Eaton birden döndü, uzanıp otomobilden bir şişe Indian Root Tonic aldı. Mantar tıpayı dişleriyle tutarak açtı, ilacı Effie'ye uzattı.

"Bu da benden olsun, sevgili kız," dedi. "İçin de bakın, kendinizi nasıl daha da iyi duyumsayacaksınız."

Effie şişeyi aldı, güreşçi mayosu giymiş güçlü genç adama baktı.

"Dün aldığım şişenin hepsini içtim gece," dedi. "Yatağa girmeden biraz önce içtim, öyle iyi, öyle iyi geldi ki bir türlü uyuyamadım. Kalkıp arkadaki sundurmaya çıktım, oturdum, hep şarkı söyledim."

"Bundan daha yararlı..."

"Bu ilaç aslında hangi hastalığa karşı, Profesör Eaton?"

"Indian Root Tonic her hastalığa iyi gelir. Kendi benzerleri arasında en yüksek ilaçtır. Bugün tıp bilimince bilinen hiçbir hastalık yoktur ki, bu ilaçla iyileşmesin."

Effie şişeyi dikerek köpüklü, tatlı ilacı sonuna kadar içti. Otomobilin çevresindeki zenciler şişeden yayılan alkol kokusunu içlerine çektiler. Gözlerini dört açmış izliyorlardı. Effie boş şişeyi Profesör Eaton'a verirken üstündeki resme bir daha göz attı.

"Ah, Profesör Eaton," dedi adama sokularak, "çok daha iyiyim. Ayaklarım yerden kesiliyor, bir yerlere uçacakmış gibi oluyorum."

"Eğer izin verirsiniz..."

"Ne yapmanıza Profesör Eaton? Hım?"

Adam serçe parmağının ucuyla sigarasının külüne dokunup düşürdü.

"Eğer izin verirsiniz sizi evinize kadar götüreyim," dedi, "Öğle oldu artık, satışa ara verecektim zaten, eğer izin verirsiniz sizi otomobilimle evinize götürmek bir onurdur benim için. Siz sadece yolu gösterin bana, hemen gidelim isterseniz."

Effie parmağıyla adamın koluna dokunarak, "Ne kadar romantik konuşuyorsunuz, Profesör Eaton," dedi. "Yanınızda de-lişmen bir kız gibi oluyorum."

"O halde izin veriyorsunuz sizi eve götürmeme."

"Elbette."

Adam otomobilin kapısını açtı, kızı kolundan sıkıca tutarak, "Şöyle buyrun," dedi.

Otomobilin ön kanepesine yerleştikten sonra Effie yan dönüp Profesör Eaton'a baktı.

"Kim bilir daha benim gibi kaç genç kızla sevişmişsinizdir, gezip dolaştığınız yerlerde!"

"Tam tersine," dedi adam motoru çalıştırırken, "yaşamımda ilk olarak bir kadına karşı ciddi bir ilgi duyuyorum. Biliyorsunuz, kendimi bütünüyle Indian Root Tonic ilacının dağıtılmasına, satılmasına vermiş bulunuyorum. Bu karşılaşma beni, elbette büyük bir istekle, durmadan iş üzerine düşünmekten uzaklaştırdı. Sizin otomobilime binmiş olmanızı kendim için bir onur sayıyorum. Hep umut ederdim ki..."

"Demek ilk genç kız, ilk kadın benim yaşamınızda?"

"Elbette, elbette."

Profesör Eaton otomobilini ot bürümüş, boş arsadan çıkarıp caddeden aşağı doğru sürdü. İki sokak aşağıda oturuyordu Effie; oraya varana kadar ikisi de hiç konuşmadılar. Effie, herkes Profesör Eaton'un otomobilinde olduğumu görüyor mu diye dönüp dönüp yanlarından geçtikleri kimselere bakıyor, adam ise direk-

siyona sarılmış, kumlu caddede arabayı sağa sola kaçırmadan yürütmeye uğraşıyordu. Effie tam kapının önünde durmasını söyledi, hemen inip eve girerlerdi.

Otomobilden indiler, Effie önde, o arkada ön kapıdan girip oturma odasına geçtiler. Effie perdelerden birini birazcık araladı, kanepenin üstünü eliyle temizledi.

Profesör Eaton odanın ortasında durmuş, perdenin altındaki aralığa bakıyor, evde başka birileri var mı diye sesleri dinliyordu.

"Şöyle kanepede yanıma oturmaz mısınız," dedi Effie. "Sizin yanınızda tamamiyle emniyette olduğumu biliyorum, Profesör Eaton."

Gözlerini yumdu, sanki Profesör Eaton'dan ölecek kadar korkuyormuş gibi bir duygu yarattı içinde; gece bir şişe Indian Root Tonic içip yatağa girdiği zamankinden de hoştu bu duygu.

"Baba eviniz mi?"

"Sadece sizden ve benden söz edelim şimdi," dedi Effie. "Olmaz mı? İstemez misin bunu?"

Profesör Eaton evde yalnız olduklarını anlayınca rahatlamıştı. Effie'ye biraz daha yaklaşp bluzuna bakarak, "Belki," dedi, "belki sizi şöyle bir muayene etmeme izin verirsiniz. Nasıl bir doktor olduğumu biliyorsunuz, kaç şişe Indian Root Tonic kullanmanız gerektiğini hemen anlarım. Elbette ki, bazı kimselerin öbürlerinden daha çok içmeleri gerekir bu ilacı."

Effie bir an pencereden dışarı baktı, sonra Profesör Eaton'a dönerek, "Acaba," dedi, "soyunmadan..."

"Elbette, soyunmasanız da olur, nasıl isterseniz öyle. Ben sadece..."

"Bunda bir kötülük yok ya, Profesör Eaton?"

"Hiçbir zaman," dedi adam, "hiçbir zaman."

Effie bluzunu düzeltti, omuzlarını kaldırdı. Profesör Eaton ona doğru eğilip bileğini tuttu.

Birkaç saniye öylece nabzını dinledi, sonra elini bıraktı, kulağını göğsüne dayayıp kalbini dinlemeye başladı. O dinlerken Effie yanaklarına dökülen saçlarını arkaya attı.

Adam bir an kafasını kaldırıp, "Belki," dedi, "belki sadece şu..."

"Elbette, Profesör Eaton," dedi Effie. Heyecan içindeydi.

Titreyen parmaklarıyla bluzunu çözdü; adam başını onun memelerine dayadı. Kızın kalbi öyle çarpıyordu ki, kulağının zarında güm güm ötüyordu.

Bir zaman sonra Profesör Eaton doğruldu, boyunbağını gevşetti, elinin tersiyle dudağının üstüne biriken ter damlalarını sildi. Oda sıcaktı, kapı da kapalı olduğu için hiç hava gelmiyordu.

"Belki daha önce de söylemişimdir..."

"Yok, hayır, söylemediniz," diye canlandı Effie. Ellerini ke-netlemiş hızlı hızlı soluk alarak kendi göğsüne bakıyordu. "Ne olur, devam edin, söyleyin, Profesör Eaton."

Adam bluzun açılmış iğnesine parmağıyla vurarak, "Belki," dedi, "belki bilmek isterdiniz ki, Indian Root Tonic, bugün piyasada bulunan her derde deva ilaçlar arasında eşsizdir. Indian Root Tonic hastalıkları geçirme gücünün yanı sıra, bazı kadınların orta yaşlarda, ya da daha sonra, kendilerinde eksikliğini duydukları bir güce de sahiptir. Daha açık söylersek, hormonları etkiler, canlandırır onları. Indian Root Tonic'de bulunan eşsiz gençleştirme gücünü bir kere duyumsadınız mı, onsuz bir yere gitmek istemezsiniz. Hiç çekinmeden söyleyebilirim ki..."

Effie bluzunu bir yana bıraktı.

"Şunu da çıkarsam..."

"Ya, evet, elbette," dedi adam. "Dediğim gibi..."

"Ya şunu, Profesör Eaton? Bunu da mı?"

Profesör Eaton eğilip kızın göğsünü çimdikleyiverdi. Effie kırdadı, sanki bluzunu düzeltiyormuş gibi ellerini göğsünün üstünde gezdirdi.

"Cebinizde şu ilaçtan bir şişe daha var mı acaba, Profesör Eaton? Hım?"

"Korkarım ki yok, ama dışarıda, otomobilimde aradığınız kadar, bırakın, hemen gidip..."

"Yok, hayır," diye bağırды Effie. Adamın koluna sarılıp gene eski yerine oturttu. "Ah, profesör, beni bırakmayın şimdi."

Adam onun yanına otururken, "Peki," dedi. "Demin de söylediğim gibi, Indian Root Tonic ilacının harikulade etkileriyle..."

"Profesör Eaton, şunların hepsini çıkarmamı ister misiniz,

şöyle?"

"Elbette," dedi adam. "Indian Root Tonic ilacının başarısızlığı uğradığı hiç görülmemiştir, hem de..."

"Hiçbir şey kalmasın, değil mi?"

"Elbette, kalmasın. Birçok çalışmalarımın yanı sıra, üstat bir doktor olarak, muayenelerimde tam bir özgürlük içinde olmalıyım. Eğer kendinizi bütün bütün benim ellerime bırakmazsanız, burada kalmamda hiçbir..."

"Ne olur gitmeyin," diye bağırdı Effie. Adamı yanına çekti. "Size tam bir güvenim var, Profesör Eaton, öyle şeyler yapmayacağınızı..."

"Ne yapmayacağımı?" dedi adam. Durup Effie'ye baktı.

"Ah, Profesör Eaton! Ben daha bir genç kıyım!"

"Eğer kendinizi bütün bütün benim ellerime bırakacaksanız muayeneye devam edeyim. Yoksa..."

Effie adamın elini sıkı sıkı tutarak, "Şaka söyledim, Profesör Eaton," dedi. "Elbette güveniyorum size. Siz, bu kadar güçlü bir adam, benim gibi zayıf bir genç kıza kötülük eder misiniz hiç. Eğer benim tedavimi üstünüze almasaydınız, kim bilir ne olacaktım."

"Elbette," dedi adam. "Şimdi eğer şu şeyinizi de çıkarırsanız..."

"Sadece bu kalmıştı, Profesör Eaton. Bunda bir kötülük olmadığına..."

"Hiçbir zaman."

"Aman kendimi o kadar, o kadar çıplak duyumsuyorum ki, Profesör Eaton."

"Öyle duyumsamanız çok doğal," dedi adam. "Daha başından hiçbir şey geçmemiş bir genç kıyın..."

"Ne geçmemiş, Profesör Eaton?"

"Ya! Ne diyordum..."

"Ne kadar hoş, Profesör Eaton. Bunda bir kötülük..."

"Hiçbir zaman," dedi adam, "hiçbir zaman."

"Hiç böyle olmamıştım. Sanki..."

"Sadece kendinizi bana bırakın, sevgili kıy, size söz veriyorum, hiçbir..."

Odanın kapısı ardına kadar açıldı, içeri Effie'nin ağabeyi Burke girdi. Burke, Rawley kasabasının Sheriff'i idi.

Kapıda durmuş, gözlerini odanın karanlığına alıştırmaya çalışıyordu. "Yemek hazır mı, Effie," dedi. "Saat on ikiyi çeyrek geçiyor, hem..."

Burke sözlerini yarıda kesip Effie ile Profesör Eaton'a baktı. Kız bir çığlık atarak itince, Profesör Eaton ayağa fırladı, koltuğun yanında kalakaldı, gözleri önce Burke'e, sonra Effie'ye kaydı. Ne yapacağını bilmiyordu. Effie dört bir yana saçtığı çamaşırlarını toplamaya başladı. Profesör de yere eğildi, bir şey alıp kızın kucığına attı.

Oda birden göz kamaştıracak kadar aydınlanmış göründü Profesör Eaton'a.

Burke yavaş yavaş ilerledi. "Vay anasını," dedi. Sağ kalçasının üzerinde, attığı her adımla birlikte ağır ağır sallanan tabancası görölüyordu. "Vay anasını..."

Profesör Eaton önce bir ayağına verdi ağırlığını, sonra öbür ayağına. Effie ile Burke'ün arasındaydı, ne yana bakacağını kestiremiyordu. Effie'den uzaklaşmak istedi. Giyinene kadar ondan yana bakmamalıydı.

Burke ilerledi, Profesör Eaton'u kenara itti. Önce Effie'ye, sonra ona baktı, ne yapmak niyetinde olduğu hiç anlaşılmıyordu.

Profesör Eaton gene ayağını değiştirdi. Burke'ün eli tabancasının kılıfında gezindi, süslü kabzanın üstüne gelip durdu.

Effie bluzunun iğnesini tutturmaya çalışarak Burke ile Profesör Eaton'un arasına atıldı. Daha iyice giyinmemişti ama, her yanı örtülmüştü.

"Ne yapmak istiyorsun, Burke?" diye bağırdı.

"Bu, Profesör Eaton'un yapacağına bağlı bir şey," dedi Burke. Eli hâlâ tabancasının süslü kabzasındaydı. "Profesör ne yapmak istiyor?"

"Profesör Eaton beni alacak, Burke," dedi Effie. Değil mi, Profesör Eaton?"

"Daha nişanımızın ilanı için erken diyordum ama, böyle kısa bir zaman içinde evlenmek niyetinde olduğumuza göre, Effie'nin ağabeyi bunu ilk öğrenen olmalı elbette."

KUYUDAKİ ZENCİ

"Çok teşekkür ederim, Profesör," dedi Burke. "Kötü şeyleri önlemiş oldunuz."

Effie, Profesör Eaton'un boynuna sarıldı.

"Sahi mi, Profesör Eaton? O kadar mutluyum ki, ne yapacağımı bilemiyorum... Niçin bunu bana daha önce söylemediniz. Sahi, gerçekten istiyor musunuz benimle evlenmeyi, Profesör Eaton?"

"Elbette," dedi Burke, "hem de nasıl."

"Rawley kasabasının en mesut kızı benim," diye bağırdı Effie. Yanağını Profesör Eaton'un yakalığına dayadı. "Öyle beklenmedik bir şey ki bu benim için! Bu kadar kolay olacağını akıldan bile geçirmemiştim!"

Burke, bir eli hâlâ tabancasının süslü kabzasında, odanın öbür ucuna doğru geriledi. Duvardaki telefonun yanına gitti. Kulaklığı aldı eline, santrale, "Alo, Janie," dedi. "Bana şu papaz Edwards'ı bulsana, hemen şimdi."

Janie papaz Edwards'ı ararken, Burke duvara dayanıp Effie ile Profesör Eaton'u izledi.

"Düşünün bir kere, sizin gibi bir doktorla evleneceğim," dedi Effie. "Kasabanın bütün kızları öyle kıskanacaklar ki beni, tam bir ay ağızlarını bıçak açmaz artık."

"Elbette," dedi Profesör Eaton. Boyunbağını sıktı. "Elbette. Indian Root Tonic ilacının gücü sonsuzdur. Yüzyılımızın tek harikasıdır bu ilaç. Tıp tarihinin en şaşırtıcı sonuçlarını Indian Root Tonic yaratmıştır."

Effie alnına düşen saçlarını kaldırıp tokasını takarken göğsü kabara kabara Profesör Eaton'a bakıyordu.

BİR CUMARTESİ GÜNÜ

Tom Denny et yığını bir yana itip kütüğün üstüne uzandı. Şöyle sırtüstü yatıp dinlenmek istiyordu. Kasap dükkânında uza-nıp yatılacak en rahat yer et kütüğüydü; Tom arada bir dinlenirdi onun üstünde. Bir ayağını kütüğün kıyısına dayar, öbürünü de onun üzerine atardı, başının altına da bir but yerleştirdi mi, değme gitsin. Buzluktan çıkardığı et, ne güzel, serin de olurdu. Gene bir but koymuştu başının altına. Şöyle iyice bir dinlenmek istiyordu, rahat olmalıydı. Pabuçlarını çıkarıp attı, parmaklarını oynatmaya başladı.

Tom'un kasap dükkânı pek iyi kokmazdı. İlk olarak gelenler hep, "Bir şey mi öldü burada, leş kokusu var?" diye sorarlardı. Her yıl daha kötüleşirdi bu koku.

Tom tütün çiğnemeye başladı, iyice yerleşti kütüğün üstüne.

Havada sürü sürü sinekler uçuşuyordu: Tom'un dükkânına has, tembel, acı acı soka, yağlı, tombul sinekler. Öndeki tel kapının dışında da içeri girmek isteyip bir türlü giremeyen yeni sinekcikler görölüyordu, eğer onlar da kütüğün üstündeki kanlara üşüşmüş olanlar gibi dükkânın eskisi olsalardı, arka kapıda tel olmadığını bilir, oraya dolanıp kolayca girerlerdi içeri.

Herkes etini Tom'dan alır, üstelik beğenirlerdi de. Kasabada başka kasap dükkânı yoktu. İçeri girer, "Merhaba, Tom," derdiniz, "ne var, ne yok, bakalım?" O, "Ben iyiyim," derdi, "işlerim yolunda, ama karıyı bir titremedir alıyor, ateş geliyor gene." Tom, uzun uzun, bu titremelerin, ateşin nasıl şeyler olduğunu anlattıktan sonra, sözü siz alır, "Bana iyi tarafından bir kilo domuz pirzolası versene," derdiniz. Tom, "Şimdi hazır," derdi ve gözünün önünde, koca bir sığır parçasını yakalar, kasapcasına evirir çevirir, bir kilo domuz kesiverirdi. Dana da istesenez, kendini üzmezdi Tom. Sığırı gene şöyle bir iki çevirip bu sefer de dana diye keserdi. Kimseyi eli boş döndürmezdi. Ne eti isterseniz isteyin, hemen kütüğün üstünde parçalanıp tartılmaya hazır olurdu.

Tom yüzüne konan sinekleri kovdu, kestirmeye başladı. Gün

ortasıydı. Çiftçiler daha kasabaya inmemişlerdi. İş mevsimi olduğu için, herkes güneş tam tepeye çıkana kadar çalışıyordu. Bu cumartesi gününde bile kimseler yoktu kasabada. Tom'dan o gün için et almak isteyenler gelip almışlardı. Pazar günü içinse daha erkendi. Pazarın etini cumartesi gecesi saat onda filan almak gerekirdi. O zaman, eğer hava çok sıcak değilse, etin ertesi gün ögle yemeğine kadar bozulmayacağını bilirdiniz, içiniz rahat olurdu.

Sinekler vızıldayarak uçuşuyor, Tom'un ağzına, burnuna konuyor, Tom da bir yandan onları kovmaya uğraşırken, bir yandan da uyumaya çalışıyordu. Başının altındaki but, ne güzel, buz gibiydi. Çiğnediği tütünün parçaları boğazına kaçacak gibi olunca, birden hepsini tükürdü. Beyinlerle ciğerlerin durduğu camekânın arkasındaki köşede, yarı yarıya talaş tozu dolu bir kutu vardı; bulunduğu yerden oraya kadar tüküremedi. Çiğnenmiş tütün kütükle kutunun arasına düştü. Birazı da butun üstüne geldi ama, boş ver, nasıl olsa çoğu kimseler eti pişirip yemeden önce yıkarlar, o da yıkanır gider.

Ama o baş belası sinekler! Durmadan vızıldıyor, sokuyorlardı. Hani yaz günlerinde bu tembel, besili, kasap sineklerinden daha can sıkıcı bir şey de olamazdı. Tom yüzündekileri eliyle kovuyor, dudaklarına konanları tükürüp kaçırıyor, elinden geldiği kadar az hareket ederek yatıyordu. Bir zaman sonra hiç aldırılmaz oldu onlara.

Jim Baxter köşedeki berberden doğru koşarak gelip arkapıdan içeri girdiğinde Tom iyice dalmıştı. Jim ortağıydı, çok kalabalık olduğu zamanlar gelip yardım ederdi. İri yarı, şişman bir adamdı, Tom'un ikisi kadar vardı. Hep geniş kenarlı, siyah bir şapka ile kollarını dirseklerine kadar sıvıdığı mavi bir gömlek giyerdi. Üstünde pantolon durmayan, yumurta gibi kocaman bir göbeği vardı. Yürürken ikide bir aşağı kayan pantolonunu çeker, ta göbeğinin tepesine kadar çıkarırdı, ama o gene kayar, her an yere düşüp ayaklarına dolanacakmış gibi olurdu. Askı takmazdı. Kuşak daha sporcu işiydi.

Jim Baxter arkapıdan girip onu omuzundan tutarak sarstığı sırada, Tom iyice kendinden geçmişti. Dudaklarına büyük bir avucu dolduracak kadar sinek toplanmıştı. Jim onları kovdu.

"Hey, Tom, Tom!" diye bağırdı. Soluk soluğaydı. "Uyan Tom, uyan çabuk!"

Tom yere atlayıp ayağına pabuçlarını çekti. Yirmi beş sentlik külbastı, ya da domuz pastırması almak için gelip uyandıranlara o kadar alışmıştı ki, Jim'i de müşteri sandı. Elinin tersiyle dudaklarını sildi, sinekler acıtmıştı iyice.

Başını kaldırıp Jim'i görünce tükürüklerini saçarak, "Ne oluyor be!" dedi. "Ne istiyorsun?"

"Gel, Tom! Koş! Tüfeğini de al! Irmağın orada bir zenciye gidiyoruz."

"Allahım, Jim!" diye bağırdı Tom. İyice uyanmıştı artık. Jim'in koluna yapıştı, yalvarır gibi, "Zenci mi yakalamaya gidiyorsunuz? Sahi mi?" dedi.

"Elbette sahi, Tom. Hani suratsız bir zenci vardı, bir zamanlar trenlerde çalışmıştı, işte onu yakalayacağız. Akıllı başına gelecek kara suratlı tilkinin. Fred Jackson'ın büyük kızına bir şeyler söylemiş yolda giderken, bir saat kadar oluyor. Fred gelip berber dükkânında anlattı bize. Hadi gel, Tom. Acele etmemiz gerek. Herifi yakalayacaklar şimdi."

Tom pabuçlarını bağlayıp Jim'in arkasından dışarı fırladı. Tüfeği koltuğunun altındaydı, Jim de kütüğün yanında duran satırı almıştı. Kahrolasınca zenciye yakalamaya gidiyorlardı! Pis, kara derili zenciye!

Tom birkaç adamla birlikte bir otomobile bindi. Jim kalkmak üzere olan bir başka otomobilin yanına asıldı. Irmağa doğru yola çıkmış otuz kırk otomobil vardı, bir yandan da durmadan yenileri geliyordu.

Irmağın orada bir yer seçmişlerdi bile. Yolun kıyısındaki ormanda bir açıklık vardı, tam bu işe göre bir yer. Çevresi bütün kuru çalılarla dolu, ortada da büyücek bir ağaç. Otomobiller durdu, içindekiler aşağı atladılar. Adamlardan bazıları Will Maxie'yi getirmeye gitmişlerdi. Will işte o suratsız zenciydi. Onu herhalde evinde pamuklarının başında bulacaklardı. İyi pamuk yetiştirirdi Will. Önce bütün çimenleri biçer, ocakları sonra açardı. Başka kimse yapmazdı bunu, çimenleri temizlemeye yanaşmazdı kimse. Ama Will akıllı bir zenciydi, işini bilirdi. Dönüme

vurulursa buğdayı da herkesten daha çok yetiştirirdi. Onu da ekmeden önce çimenleri biçerdi. Ama kimse sevmezdi Will'i. Böyle pamuğunu, buğdayını iyi yetiştirdiği için epeyce para yapmıştı. Tom'la Jim'in kasap dükkânında et satarak kazandıklarından daha çok kazanıyordu.

Eczacı Doc Cromer oğlunun eline içi buz dolu bir fıçı, altı kasa da Coca-Cola tutuşturup linç yerine yollamıştı. Fıçı ırmağın çamurlu suyu ile doldurulmuş, içine buz parçaları atılmış, sonra da üç kasa Coca-Cola konmuştu. Onlar bitince çocuk hemen öbür üç kasayı koyup soğutacaktı. Soğuk oldu mu herkes içerdi.

Tom, Jim, bir de Hubert Wells ağaçların altına, kafayı çekmeye yollandılar. Hubert nereye giderse gitsin, yanında hep bir testi içki olurdu. Kendi imbik makinesi vardı, evinde yapıyordu bu içkiyi, berberde, yargı salonunun oralarda satar, kazandığı para ile rahatça geçinirdi. Onun üstüne içki yapan yoktu memlekette.

Will Maxie yoldan yukarı doğru hızlı hızlı geliyordu. Arkasında ellerindeki sopalarla onu dürtüştürerek koşturmak isteyen yirmi beş otuz kişi vardı. Will yaşlanmıştı artık. Karısından ve üç yetişmiş kızından başka kimsesi yoktu, kızlarının hepsini evlendirmişti. Doğrusu iyi bir zenciydi, kimsenin işine karışmazdı, yolda bir beyazla karşılaşsa kenara çekilirdi, her hali başkaydı. Gene de kimse sevmezdi Will'i. İyi pamuk yetiştirdiği için çok para yapmıştı.

Will yoldan yukarı koşarak geldi, arkasındaki adamlar onu açıklığa doğru sürdüler. Her şey hazırды. Büyük bir küme çalı, biri boynunu, biri de ayaklarını bağlamak için iki araba zinciri. Bunlar yeterdi ona. İki üç teneke de benzin vardı.

Doc Cromer'in oğlu iyi iş yapıyordu. İlk üç kasa Coca-Cola'dan sadece beş altı şişe kalmıştı fıçıda. Öbür kasalardakileri doldurup soğutmaya hazırlanıyordu. Herkesin canı isterdi doğru-su böyle soğuk bir şeyler içmeyi.

Cromer'in oğlu belki elindekilerin hepsini satacak, gidip birkaç kasa daha getirecekti. Üstelik büyük bir kalabalık da yoktu bugün hani. Ama herkes sıcaktan bunalıyordu, onun için de dayanıyorlardı Coca-Cola'ya. Yüz elli ya da yüz yetmiş beş kişi

vardı. İş biraz aceleye gelmiş, iyice duyulmamıştı. Kütüğün üstünde kestirdiği sırada Jim koşup haber vermiş olmasa, Tom bile kaçırıacaktı bu fırsatı.

Will Maxie Coca-Cola içmezdi. Öyle şeylere para harcamazdı. İşte bütün kötülük de orada ya! Bir zencinin olması gerektiğinden çok daha iyiydi. Buğdayından içki yapmazdı, içmezdi ki; bıçak, ustura gibi şeyler de taşımazdı; bir beyazla karşılaşınca başını önüne eğdi; karısından başkasına baktığı görülmemişti. Ama yakalamışlardı onu şimdi. Canını cehenneme yollayacaklardı. Artık çimenleri biçemeyecekti öyle. Boynundan, dizlerinden, araba zincirleriyle bağlanmıştı Will Maxie, bir kere bağlanmıştı o ağaca, kara suratlı tilki ele geçmişti. Artık çimenleri biçemeyecekti öyle.

Tom çok iyi duygular içindeydi. Hubert ağaçların altında ona epeyce tattırmıştı. Hubert iyiydi. İçki yapmasını biliyordu doğrusu. Tom seviyordu onu. Sonra Hubert her cumartesi gecesi, pazar günü için karısına büyük bir parça et götürürdü. İyi et isterdi. Tom keserdi eti, Hubert de eve götürüp karısına armağan ederdi.

Dumanlar sarıyordu Will Maxie'yi. Dumanların içinde görünmez olurken kurşunları sıktılar. Tom geriledi, nişan aldı, ateş etti, yeniden doldurdu tüfeğini. Otuz kırk tüfek vardı. Will kurşunlarla doldu, kurşunların ağırlığı onun ağırlığına katılınca boynundaki zincir etine gömüldü, asılıp kaldı.

Cromer'in oğlu bütün Coca-Cola'ları satmıştı. Buzu da kalmamıştı. Doc Cromer oğlan parayı götürünce kim bilir ne sevinecekti. Şişesi on sentten tam altı kasa satmıştı. Daha bir iki kasa getirse kolayca satabilirdi. Herkes seviyordu Coca-Cola'yı. Böyle sıcak bir günde soğuk soğuk Coca-Cola içmekten daha güzel bir şey olabilir miydi?

Biraz sonra, adamlar zenciyi ağacın yukarısına çekip dallardan birine asmaya hazırlandılar, şöyle bir sallanmalıydı orada. Ama Tom'la Jim bekleyemezlerdi, ilk kalkan otomobille kasabaya döndüler. Acele ediyorlardı. Aşağı yukarı dört olmuştu saat. Cumartesi günü, öğle üzeri, uzaktan gelenlerden önce davranmak isteyen bir sürü müşteri gelip pazar gününün etini alırlardı. Tom ile Jim'in hemen dükkâna dönmeleri, satırı sallamaya, pir-

KUYUDAKİ ZENCİ

zola yapmaya başlamaları gerekti. Asıl kasap Tom'du. Her işi o yapardı. Gider bir sığır seçerdi, keşer, yüzerdi onu, dörde bölerdi, dükkâna getirir, buzluştaki çengellere asardı. Biri gelip et istedi mi, parçalardan herhangi birini alıp kütüğün üstüne atar, istenileni verirdi. Ne eti isterseniz isteyin. Tom'a söylediniz mi hemen hazırды.

Sonra tezgâhın öbür ucuna gider, Jim'e parayı verirdiniz. Para işine Jim bakardı. Gevezelik etmek de ona düşüyordu. Tom'un kesip biçmesi, tartması gerekti. Jim'in yumurta gibi göbeği kütüğün başında çalışmasına elvermeyecek kadar büyüktü. Arada bir coşup şöyle filetodan bir külbastı yapayım dese bile göbeği bırakmazdı ki. Onun için de Tom yapardı bu işleri, Jim de parayı alır, tezgâhın altındaki kutuya atardı.

Tom ile Jim kasabaya tam zamanında vardılar. Haftalık alışverişini yapmaya gelmiş olan bir kalabalık caddeyi doldurmuştu, et de alacaklardı elbette. Kasap dükkânına girer, "Merhaba, Tom," derdiniz. "İki buçuk kilo domuz pirzolası istiyorum." Tom, "Merhaba," derdi. "Şimdi hazır." Sonra o eti hazırlarken siz, "Ne var, ne yok?" diye sorardınız. O, "Ben iyiyim, doğrusu," derdi, "işlerim yolunda, ama karıyı bir titremedir alıyor, ateş geliyor gene."

Tom domuz pirzolasını tartar, sarar, siz de gidip Jim'e parayı verirdiniz. Para işine Jim bakardı. Yumurta gibi göbeği kütüğün başında çalışmasına elvermeyecek kadar büyüktü. Onun için de Tom yapardı bu işleri, Jim de parayı alır, tezgâhın altındaki kutuya atardı.

MARTHA JEAN

Kasabanın Batı ucunda kumar oynadığımız yerden sepetlenince soluğu doğru Nick'in orada aldı; ıslak, pis bir geceydi, dışarda dolaşılacak gibi değildi. Sulusepken yağıyor, rüzgâr bıçak gibi kesiyordu. Yolda iki üç kişiyle karşılaştık; hepsi de buz gibi rüzgârdan korunmak için iki büklüm olmuş, soğuktan uyuşmuş parmaklarıyla şapkalarını, paltolarının yakalarını tutuyorlardı.

"Niye ses çıkarmadın bizi dışarı atmalarına, Hal?" dedi Tipik. "Herkese açık bir oyundu, izlemek de yasak değil ya! Hem, buna gelene kadar, ben daha ne yerlerde yutuldum, kimse de ağzını açıp bir şey demedi."

Tipik yanından geçtikleri elektrik direğine bir yumruk attı, sonra dönüp bir de tekme yaptırdı.

"Canına yandığımın kışı," dedi. "Eve gidelim."

"Nick'in orası sıcaktır," dedim. "Gel, gidip bir bakalım."

Sobanın çevresinde gene her akşamki insanlar vardı. Soba gürül gürül yanıyor, onlar da ellerini kızarmış saçlara tutmuş ısıyorlardı. Como, zenci kapıcı, ateşi canlandırdı, kapıya, camlara çarpan sulu sepkene sırtını çevirip durdu.

Tipik'le ben içeri girince, Nick yerden biter gibi karşımıza dikildi.

"Bu gece erken kapayacağım," dedi. "Şimdi doğru evlerinize gidersiniz. Hem de bir değişiklik olur. Sizi böyle erkenden gelmiş görünce kim bilir ne şaşırır evdekiler."

"Yani bizi kovuyor musun?" diye sordu Tipik.

"Böyle gecede iş olur mu?" dedi Nick. "Beş para bile kazanılmaz, boşu boşuna ısıtıyorum burayı, elektrik de yanıyor üstelik, neme gerek."

"Merhaba, Nick," dedim. "Gelecek haftaya kadar bana bir dolar ödünç versene. Bak, ne oldu. Oyuna oturmuştum..."

"Bu gece borç yok, çocuklar. Şimdi kapatıyorum hem."

Como titredi.

"Eğer izin verirseniz, Mr. Nick," dedi, "şurada, sobanın ya-

nında kıvrılıp yatayım bu akşam. Orada, bizim evde, benim karı..."

"Sonra yarım ton kömür yak değil mi?"

"Küçük bir teneke dolusundan çok yakmam, bütün gece," dedi Como. "Bu soğukta dışarı çıkarsam, şimdi, zatürree olur ölürüm."

"Yarım saat sonra yolu tutarsın, Como," dedi Nick. "Buradan çık git de, nereye gidersen git, beni ilgilendirmes."

Sıcak odadan ayrılma zamanının geldiğini duyan kalabalık sobaya biraz daha sokuldu.

Nick sobanın arkasına dolanıp benim yanıma geldi. Baş parmağını kaburga kemiklerimin arasına bastırarak, "Hadi bakalım, Hal," dedi. "Ne oldu sana böyle? Gene zilsin galiba. Ne içiyorsun, ne yiyorsun, ne de makinelerin yanına uğradığın var."

"İyice yoldular beni, bu gece, Nick," dedim. "Eğer oyundan atmasalardı, gene doğrulurdum ya!"

Nick omuz silktili, duvarın dibindeki masalarda sıra sıra duran kumar makinelerine doğru yürüdü. Bir iki sarsıp, para çıkan yerlerini yokladı, bazen onun bunun bıraktığı bir şeyler olurdu oralarda.

Sobanın başına dönerken, "Hiçbirinizde iş yok," dedi. "Niye gidip üç beş kuruş kazanmıyorsunuz şu makinelerde oynamak için? Hele Tipik'in bütün hafta cebinde meteliği yoktu."

"Ne oldu sana böyle, Nick?" dedi Tipik. "Ne yapayım istiyorsun yani? Gidip, önüme ilk çıkan bankayı mı soyayım?"

"Bana altı dolar borcun var. Ödeme zamanı geldi artık."

"Bakalım, bir şeyler yaparız."

Como sobaya kömür boşaltırken, birden kapı ardına kadar açıldı, odaya sulusepkenle karışık, buz gibi bir hava doldu. Herkes o yana baktı, içeri bir kız giriyordu.

"Kapıyı kapa," dedi Nick.

Como koştu, kapadı.

Nick'in batakhanesine bir kızın gelmesine hepimiz şaşırmıştık. Ben o güne kadar oraya bir kızın girdiğini ne görmüştüm, ne de duymuştum. Erkeklerle göre bir yerdin orası, kumar makineleriyle, bilardo masalarıyla doluydu. Köşede, sözde yemek için, bir

tezgâh vardı ama, öyle gelip yemek yenecek bir yer değildi. Bol bol içki, birkaç sandviç, hepsi o kadar.

Kız kapının önünde durmuş, titriyordu. Saçlarından, palto-sundan sular damlıyor, sulusephen taneleri, odanın sıcaklığıyla eriyordu. Pabuçları sıırıslıklamdı.

"Bu da nesi?" dedi Tipik. "Köşebaşındaki kızlara benzemiyor. Hiç görmedim bunu ben."

Como gelip sobaya bir kova kömür daha attı. Her yanı kızarmıştı sobanın.

"Garanti evden kaçmış bu," dedi Tipik.

Nick yanına gitmiş, kızı tepeden tırnağa süzüyordu. Kız ondan şöyle bir uzaklaştı, Nick hemen kapının önüne durmasaydı dışarı atacaktı kendini.

"Tam yerine düştü," dedi Tipik. "Hani böyle evden kaçmış taşralı kızlara göre yerdir burası."

"Çok kalmaz," dedim. "Nereye düştüğünü anlar anlamaz tutar yolu."

Tipik sobanın çevresinde oturan adamlara baktı.

"Hani eğer bu kör olası..."

Bu sırada Nick kıza bir şey söyledi, Tipik onun ne söylediğini duymak için sustu hemen.

"Eğer içinizden biri bu kıza sulanmaya kalkarsa," dedim, "göz yummam bakın, canına okurum. İtlik etmeyin."

Tipik benim söylediklerime kulak asmadı. Kapıya doğru gitmiş, Nick'in kıza ne söylediğini duymaya çalışıyordu.

Kız mendilini çıkarıp gözlerinde toplanan yaşları sildi.

"Ne istiyorsun?" diye sordu Nick.

Kız başını iki yana salladı.

"Eğer bir istediğin yoksa, niye geldin buraya?" dedi Nick. "Ne oldu, ha?"

Kız gene başını salladı. On beş, on altı yaşlarında kadardı, köşe başındaki kızların hepsinden de daha güzeldi. Pazar sabahları kiliseye din dersine giderlerken gördüğümüz kızlara benziyordu.

"Karnın aç mı?"

Kız yanıt vermedi. Ama burayı ayaküstü yemek yenen bir

yer sanıp geldiği belliydi.

"Como," diye bağırdı Nick, "biraz kahve, birkaç sandviç getir. Hadi, durma."

"Peki, patron," dedi Como. Ellerini sobaya iyice yaklaştırdı ısıttı, tezgâhın arkasına koştu.

Nick de kızı tezgâha doğru götürdü, yüksek iskemlelerden birine oturttu. Kendi de hemen yanına, kapiya doğru oturdu.

Sobanın çevresindekiler onlara bakıp bakıp kafa sallamaya, göz kırpmaya başladılar.

Como kahveyi ısıtmıştı. Nick kıza adını sordu.

O hiç duralamadan, "Martha Jean," dedi.

Nick biraz daha yanaştı.

"Nerede oturuyorsun?"

Martha Jean başını iki yana salladı, gene gözleri doldu. Nick'e yeterdi bu kadar. Başka bir şey sormadı.

Nick ayağa kalkarken, "Bitirince, bir dilim de kek ver, Como," dedi.

Como başını salladı.

"Kek yok ki, Mr. Nick."

Nick parladı.

"Sana kek ver dedim, Como, pabuç suratlı herif," diye bağırdı. "Sana kek ver dedim, o kadar."

Como korku içinde, başını sallayarak: "Peki, efendim, patron," dedi.

Nick ellerini ovuştura ovuştura sobaya doğru geldi, gözlerini Martha Jean'den ayırmıyordu. Kalabalığa bir göz attı, sonra Tipik'e bakarak, "Hadi artık, dağılın bakalım," dedi. "Evlerinize, ya da nereye giderseniz gidin. Kapatıyorum artık."

Kimse yerinden kılmıdamadı.

Nick, Tipik'i sobadan öteye doğru iteledi.

"Bir daha gelişinde, şu bizim altı doları da unutma," dedi.

"Ne oluyorsun, Nick?" dedi Tipik. "Bana hiç böyle asılmazdın eskiden. Ne oldu sana böyle?"

"Dün gece kötü bir rüya gördüm," dedi Nick. "Seni taş duvarlı, koca bir binaya soktular, verdiler elektriği, kuyruğu titrettin. Eh, alacağımın arkasına düştüm ben de."

Adamlardan birkaçı sobadan uzaklaştı, ama dışarı çıkan olmadı.

Nick beni sertçe iteledi.

"Ne bu acele, Nick?" dedim.

"O benim bileceğim iş. Hadi, durma."

"Kız ne zaman gidecek?"

"Burada kalacak Martha Jean."

"İşte o olmaz, Nick," dedim. "Kız buraya, yemek yemeye geldi. Bana dokunan bir şey yok ucunda, gene de onun öyle köşe başındaki kızlar gibi itilip kakılmasına göz yumacak değilim."

"Böyle atıp tutmak senin için pek iyi olmaz sonra, Hal," dedi Nick. "Ne zaman istesen borç vermiyor muyum sana? İyi bir iş oldu mu, hep sırtını bana dayamıyor musun? Karının kardeşi ikide bir kodese girince, kim kefil oluyor? Ne oldu sana böyle?"

Nick beni daha sertçe iteledi.

"Ne yapacaksın kıza?" dedim.

"O benim bileceğim iş," dedi. "En iyisi nedir, senin için, bilir misin, Hal, çok konuşmadan buradan çıkar, evin yolunu tutarsın."

Sobanın başındakiler kalkıp kapının yanına toplanmış, kıza bakıyorlardı. Tipik paltosunu düğmeliyor, çıkmaya hazırlanıyordu.

Nick beni iteleye iteleye kapıya doğru götürürken, "Bu gece eve gidince, Hal," dedi, "söyle seninkilere, sana ya evde bir iş bulsunlar, oyalan, ya da eline para tutuşturup öyle salıversinler sokağa. Makinelerde oynamadıktan sonra, ne yapayım seni burada?"

Nick dönüp tezgâha gitti, kız önündekileri yemiş, bitirmişti, onu kolundan tutup sobaya doğru getirdi. Kız ondan kurtulmaya savaştı, geldiğinden beri başını kaldırıp kimsenin yüzüne bakmamıştı.

Nick kızı sobanın yanına oturttu, sarıldı.

"Üşüyor musun, Martha Jean?" diye sordu.

Adamlardan birkaçı çıkıp gitmişlerdi. Parasız kaldığımız bir zaman olur da, borç vermez diye, hepsinin ödö kopuyordu Nick'ten. Sonra yarışlar için, nereden alırsa alır, bize öyle haber-

ler verirdi ki, bir kesecek olsa onları hiçbirimizin cebi para görmezdi. Nick kumar makineleriyle eninde sonunda o paraları alırdı elimizden ya, neyse. Hepsi de onun adamıydılar, yapın dediği bir şeyi yapmamaya korkuyorlardı.

Tipik'le ben kapıda durmuş, Nick ile Martha Jean'i izliyorduk.

"Bu gece kalacak bir yerin var mı?" diye sordu kıza.

Kız başını salladı. Tepeden tırnağa titredi.

"Ne kadar oldu bu kasabaya geleli?"

"Bugün geldim," dedi Martha Jean.

"İş mi arıyorsun?"

"Evet."

Nick kızı sıkı kollarının arasında.

"Artık üzülme bunlar için," dedi. Yanağını yanağına yaklaştırdı. "Ben işlerini yoluna korum senin."

Martha Jean uzaklaşmaya çalıştı, ama adam iki koluyla sarılmış sıkı sıkı tutuyordu onu.

"Como," dedi Nick. "Yukarı çık da Martha Jean'e bir yer hazırla. Ön odayı hazırla, yeni yatağı, koltukları olan odayı. Hadi, durma."

"Peki, efendim, patron," dedi Como. Ellerini nar gibi kızarmış sobaya tutup ısıttı.

Martha Jean ilk olarak gözlerini yerden kaldırdı. Yüzünden korkusu okunuyordu. Tipik'le bana bakınca, dayanamadım, ona doğru yürüdüm. Kapana tutulmuş bir tavşan gibi bakıyordu.

Nick dönüp bana bir göz attı.

Yukarıdan Como'nun ayak sesleri duyuluyordu. Sobanın başına bir an önce gelebilmek için, oradan oraya acele acele koşup duruyordu.

"Onunla kalmak ister misin burada?" dedim kıza. İyice yakınlaşmıştım. "Yoksa gitmek mi istiyorsun?"

Martha Jean bir şey söyleyecekti, söyleyemedi, ağlamaya başladı. Nick'ten kurtulmak için kıvranıp duruyordu.

"Ben sana ne dedim, Hal?" dedi Nick kızgın kızgın. "İnanmadın bana, değil mi?"

Dönüp baktı, başını salladı.

"Söylemedim mi ben sana böyle atıp tutman iyi olmayacak senin için diye. İnanmadın bana, değil mi?"

Bir an kızı bırakıp topuklarının üstünde döndü. Kenara çekilmeme kalmadan yumruğu başıma yedim. Sonra kendimi yerde buldum, her şey dönüp duruyordu tepemde.

Tipik'in nerede olduğunu kestiremiyordum, bana yardım ettiği yoktu. Nick beni yere yıkınca, ona karşı koyamayacağımı anladım. Eğer Tipik yardım etmiş olsaydı, iş başka türlü olurdu elbette. Ama Tipik, Nick'ten alacağı borçları, yarış haberlerini düşünüyordu. Kapıdaydı, çıkmak üzereydi.

Ayağa kalkmamla, Nick'in üzerime yürüyüp itmesi bir oldu. Odanın öbür ucuna, Tipik'in üstüne uçtum, o kapıyı açmış, beni dışarı götürmeye çalışıyordu.

Ondan kurtulup gene daldım içeri.

Nick, Martha Jean'i kucaklamış, merdivene doğru götürüyordu. Kız tırmalamaya, yumruklamaya başladı. Nick onu zor tutuyordu. Sonunda, yüzünü tırmalayınca, yere atıverdi.

"Como," diye bağırdı.

Como merdivenden hızla indi.

Nick beni göstererek, "Çıkar şunu dışarı, kapıyı da kilitle, Como," dedi. "Çıkmazsa, at dışarı."

Nick, Martha Jean'i yeniden kucakladı. Ufak tefek, çok genç bir kızdı, kendini koruyacak, kurtulabilecek gibi değildi. Nick kafasını koluna sıkıştırıp ellerini de avucunun içine alınca hiçbir şey yapamıyordu.

Como sobayı karıştırmak için kullanılan demir çubuğu alıp bana doğru geldi. Korkusundan ölecekti nerdeyse. Taş çatlasa vuramayacağını biliyordum, ama Nick'ten öyle korkuyordu ki, beni dışarıya çıkarmaya uğraşıyormuş gibi yapıyordu. Tipik gitmişti.

"Bırak şu demiri elinden, Como," dedim.

"Mr. Hal," dedi Como. "Mr. Nick böyle kızdığı zaman hiç karışmayın daha iyi. İyiliğinde olduğu gibi, kızgınlığında da yapamayacağı şey yoktur onun."

"Sus, Como," dedim.

Nick, Martha Jean'i merdivenin üstüne çıkarmıştı. Birden

KUYUDAKİ ZENCİ

onu oraya bırakıp aşağı benim üzerime doğru koştu. Yumruğumla karşılamaya hazırlandım ama, o bir sıçradı, uçtu sanki havada, tepeme iniverdi. Kemiklerim ezildi sandım. Kendime geldiğim zaman buzlu kaldırımda yüzükoyun yatıyordum.

Kapı kilitlenmişti, alt katta bir tek ışık kalmıştı. Odanın gerisinde, o tek ışığın altında, bir yandan sobaya kömür boşaltan, bir yandan da pencereden dışarı, sokağa bakan Como görölüyordu.

Paltomun yakasını kaldırıp yoldan aşağı doğru savrula savrula gelen sulusepkenden, rüzgârdan korunmaya çalışarak karşı kaldırıma geçtim. Orada durup iki üç kere Tipik'e bağırdım. Yanıt vermedi, gitmişti demek. Öyle bir geceydi ki, sokakta kimsecikler yoktu.

Yukarıda, Como'nun açtığı odada, Nick ceketini çıkarmış, Martha Jean'i de soymaya uğraşıyordu. Kız ondan kaçıyordu, odanın o köşesinden öbür köşesine atıyordu kendini. Nick, baktı olmayacak, kızı yakalamaktan vazgeçti, ceketini eline alıp gelişigüzel savurmaya başladı.

Kız önce yüzünü, başını korumaya çalıştı, sonra ceket sırtına hızla inince yüzükoyun yere yuvarlandı. Nick eğilip kaldırdı onu. Kız ayağa kalkınca gene kaçtı adamdan. Nick ceketini kızgınlıkla savurdu, ceket tavandan aşağı sarkan elektrik lambasına çarpınca oda birden kapkaranlık oldu.

Caddede titreye titreye durdum. İğne gibi batan, kamçılayan, kesen sulusepkenden, rüzgârdan gözlerimi açamıyordum; odadaki ışık söndükten sonra zaten onları açmak çok zordu. Derken Como aşağıdaki son ışığı da söndürünce dönüp caddeden yukarı doğru ağır ağır yürüdüm.

Bir ara Martha Jean'in çığlığını duyar gibi oldum, durdum, uzun uzun dinledim, bir şey duyulmuyordu. Daha sonra duyduğum çığlıkların ise onun çığlıkları mı, yoksa evlerin köşelerine çarpan rüzgârın çıkardığı sesler mi olduğunu bilmiyorum.

1953 BASIMINA ÇEVİRMENİN ÖNSÖZÜ

Erskine Caldwell kendi memleketinin, kendi dilinin sınırlarını aşmış bir yazar. Topu topu yirmi beş yıldır yazıyor, yapıtlarının çevrilmiş olduğu dillerin sayısı on ikiyi geçmiş. İngilizce baskıları ise, yeryüzünün dört bir bucağında, milyonlarca satılıyor. Çoğunluğun aradığı, sevdiği bir sanatçı. Eleştirmenlerin de gözünü doyuruyor, ikide bir onu eski günlerin büyük ustalarıyla ölçüştürüyorlar. Bugünkü Amerikan yazınının en iyi yazarlarından biri olduğu söyleniyor. Kendini hem halkın çoğunluğuna, hem eleştirmenlere kabul ettirmiş, az bulunur sanatçılardan.

Bizde de pek beğeniliyor. Birbiri ardına, tam altı kitabı yayımlandı, bu yedincisi. Dergilerde, gazetelerde öyküleri çıkıyor. Genç sanatçılarımız arasında, onun yapıtlarını okumamış, sanatına ilgilenmemiş olan yok gibi.

Çevreme bakıyorum da, Caldwell öyle çeşitli, öyle birbirine zıt kimselerin sevgisini kazanmış ki... Gerçek şu: Herkes kendi açısından bakıyor ona. Kimi gülmek için okuyor, kimi ağlamak için. Yapıtlarında her çeşit okuyucunun dişine dokunacak bir şeyler var. Gelişigüzel sıralayalım: Kadın erkek ilgisinin yontulmamış örnekleri, toprak sevgisi, bambaşka bir kafadaki insanlar, açlık, insanoğlunun alçalışı, kötülüğün kötülük olmaktan çıkması, beyazların siyahlara ettikleri, ezilenlere duyulan yakınlık, zencilerin korkuları, acıma, bütün bunları saran kahkahalar... Tatlılığına tatlı, acılığına acı. Üstelik, anlatmayı, dinletmeyi de biliyor, sıkıyor insanı. Durulmuş bir sanatçı, göze batan yenilikler yapmıyor. Bu kadar çok, bu kadar çeşitli okuyucusu olmasına şaşmamak gerek.

Erskine Caldwell 1903 yılının aralık ayında, Georgia'da doğmuş. Georgia, Amerika Birleşik Devletleri'nin güney doğusundadır, Florida yarım adasının hemen üstünde. Babası papazmış. Hep birlikte, yıllarca, güneydeki kiliseleri dolaşmış durmuşlar. Çocukluğu hep oralarda geçmiş. Sonra, on yedi yaşına gelince, evden ayrılıp Güney Carolina'ya, okumaya gitmiş. Pek ısınama-

miş okula, yük vagonlarına biner, bedava yolculuklara çıkarmış. Kaç kere, serserilik suçundan, polisin eline düşmüş. Yaşamını kazanmak zorunda olduğu için, bir yandan okurken, bir yandan da çalışmış. Irgatlık, pamuk toplayıcılığı, garsonluk, aşçılık, şoförlük, amelelik etmiş, profesyonel futbolcu bile olmuş. Bir ara, Virginia Üniversitesi'nde, toplumbilim kurslarına devam etmiş. Derken, bir gazetede muhabirlik bulmuş. Önceleri pek heveslisi olduğu bu işten kısa zamanda soğumuş, gazeteciliğin bir yazarın yaratıcılığını körelttiğine inanmış. Maine'e giderek çiftçiliğe başlamış. Maine, A.B.D.'nin kuzey doğusundadır. Orayı anlatan öyküleri de var Caldwell'in. Bir yandan çiftçilik ederken, bir yandan da ilk yapıtlarını yazarmış. Üç yıl sonra, 1929'da, bir öyküsünü beğenip basmışlar. Daha tanınmamış, acemi bir yazar olduğu için, yalnız 350 dolarcık(!) geçmiş eline. İlk öykülerinin arkasından iki kötü romanı, bir yıl sonra da *Tütün Yolu* (Tobacco Road) basılmış. Bu yapıt büyük bir ilgi görmüş, hele bir başkasının hazırladığı oyunu sahneye konunca, ortalığı birbirine katmış. Derken, *Allaha Adanan Toprak* (God's Little Acre) yayımlanmış, o da açık saçık diye yargılanıp temize çıkmış. Arkadan, sırasıyla, *Din Ticareti* (Journeyman), *Temmuz Vakası* (Trouble in July), *Bir Garip Adam* (Georgia Boy) sökün etmiş. Hepsi de güzel, çeşitli bakımlardan birbirine üstün yapıtlar. O gün bugündür, Caldwell durmadan yazıyor. İyice zengin olmuş, New York yakınlarında bir yere taşınmış. Ama en güzel kitabını sordunuz mu, gene bu yukarıdakilerden biri gösteriliyor. Çoğu eleştirmenler *Tütün Yolu*'nu bir türlü aşamadığına, bu gidişle de aşamayacağına inanıyorlar.

Ersine Caldwell pek çok yer görmüş, pek çok insan tanımış. Ama gördüklerinin hepsini anlatamıyor. Amerika Birleşik Devletleri'ni, çeşitli toplum katları, her türlü insanı ile, bir bütün olarak ele almıyor. Çocukluğunu, gençliğini geçirdiği topraklara, Georgia'ya kapanmış, kalmış. Yapıtlarının özü kendine has, yepyeni. O kadar ki, önceleri, Amerika'da öyle insanların yaşadığına kimse inanmamış. *Tütün Yolu* ilk çıktığı zaman: Hepsi yalan bunların, diye Caldwell'e iyice çatmışlar. O da anlattıklarının doğru olduğunu fotoğraflarla, belgelerle kanıtlamış.

Tütün Yolu'ndan bu yana, hep aynı içeriği işliyor, konular değişiyor, kişiler değişiyor, içerik değişmiyor. Bu yüzden, okuyucularının çoğu, birkaç kitabını okuduktan sonra: Caldwell'in de bütün yapıtları birbirine benziyor, diye söylenirler. Söylenirler ya, gene de, bir kitabı geçti mi ellerine, seve seve okurlar. Bir çeşit tiryakilik.

Caldwell aşırı biçim denemelerine de girişmiyor. Biçimi eski demiyorum, o da yeni. Ama kendine özgü değil. Yazmaya başladığı günlerde, çevresindeki yazarlar yeni bir biçim bulmuş, işlemekteydiler. O yetti Caldwell'e, kendi yapıtlarının içeriğine göre ayarladı, ustası oldu. Okuyucularını, anlattıklarının yanı sıra, o biçime de alıştırdı, bir daha da hiç değiştirmede onu.

Caldwell üslup oyunları yapmaz. Ozentisiz, tertemiz, halkın konuşma özellikleriyle yoğrulmuş bir dili vardır. Yer yer, şiir gibidir.

Her bakımdan durulmuş bir yazar, okuyucusunun çokluğu biraz da bu yüzden. Onun yapıtlarıyla ilk karşılaştığında bir sarsılır insan. İkinci, üçüncü kitabını da yutarak, coşkunun içinde okursunuz. Ondan sonra, artık alışsınız, ne anlatacağını, nasıl anlatacağını, daha görmeden kitabının uzunluğunu bile bilirsiniz. Tiryakilik başlar. Sarsılmaz, coşmaz olursunuz.

Anlattığı insanlara, Georgia'lı beyazlara gelince. Ne iyilikleri bellidir, ne kötülükleri, iyi-kötü diye bir şey tanımazlar. Birçok bakımdan, insanlardan uzaklaşmış, hayvanlara yaklaşmışlardır. Bütün eğlenceleri: Zencileri ezmek, bir de çapkınlık, o kadar. Onları bu duruma düşüren, içinde bulundukları korkunç yaşam koşullarıdır. Caldwell'in kişileri, yaşamın her türlü baskısına karşı koymaya çalışan, insanca yaşamak için direnen, okuyucuya yaşama sevinci, umut veren kişiler değildir. Zenciler bir yana, hepsi de tembel, yenilmiş insanlardır. Gene de severiz onları. Acırız, güleriz, o yaşamın pis bir yaşam olduğunu, değişmesi gerektiğini düşünmeyiz bile. Yapıtlarına bakılırsa, Caldwell de pek düşünmüyor bunu. Sevgisine kapılıp gidiyor, anlattığı insanların arasında yaşarmışçasına kendini bırakıyor. Ama yalan söylediğini ileri sürenlere karşı yazdığı yazıda, o yaşamın değişmesi gerektiğini, bir hayli ağır bir dille açıklamış. "Ben gerçekleri ortaya ko-

arak, vatanıma karşı ödevimi yaptım," diyor. Caldwell bu bakımdan tıpkı Mahmut Makal. Kötü şeyler görmüş, üzülmüş, devlete, aydınlara duyurursam belki düzelir bu işler, diye düşünmüş, sarılmış kaleme. O yazısından bu anlaşıyor. Yarayı göstermiş, nasıl iyileştirileceğini söylememiş. Orasını memleketi yönetenlere bırakıyor.

Bugün yeryüzünde böyle toplum işlerine karışan, yaşamın kötü yanlarını gösteren sanatçılar arasında, onun gibisi pek azdır. Çoğunda bir propaganda oluyor. Kimi komünistlik, faşistlik, sosyalistlik, Katoliklik gibi, ne olduğu bilinen inançların propagandasını yapıyor, kimi de onların hiçbirini yeterli bulmuyor, beğenmiyor, kendi kafasına göre bir düzen kuruyor, daha önce bilinmeyen bir inanç yaratıp onu savunuyor. Caldwell'de öyle şeyler yoktur. Propaganda yapmaz. Yapıtlarına bakarak, dünya görüşünü anlayamazsınız.

Buraya kadar, daha çok, romancılığını düşünerek konuştuk. Gerçi onlara da, roman denemez ya, neyse. Hiçbirinde roman bütünlüğü, ağırlığı yoktur. Kısa öykülerine gelince, Caldwell'in çok kötü öyküleri de var, çok iyileri de. Bu alanda daha inişli çıkışlı. İçerikleri de epeyce çeşitli, ama biçimlerine pek aldırdığı yok, yormuyor kendini, öykü anlatmanın birkaç yolunu seçmiş, iyice işlemiş onları, ustası olmuş, kullanıp duruyor. Romanlarında olduğu gibi, öykülerinin kuruluşlarında da bazı eksiklikler, fazlalıklar bulunabilir. Kendi kafanıza göre, böyle yapmasaydı da, şöyle yapsaydı diyebilirsiniz, ama acemilik etmiş diyemezsiniz; bildiği, kullandığı biçimlerin ustasıdır. Eleştirmenlerin çoğu, onun öykücülüğünü romancılığına üstün tutarlar.

Bu kitapta, Caldwell'in, sekiz öyküsünü okuyacaksınız. Üçü zenciler üzerine: "Şeker-Adam Beechum" (Candy-Man Beechum) adlısında Amerikan halk öykülerinin havası var. Zencilerin en iyisi, beyazların en kötüsüyle karşılaşılıyor. Gerçek duygusu vermiyor insana. "Bir Cumartesi Günü" (Saturday Afternoon) ise linç öyküsü. Zenciyi değil de, beyazları anlatıyor. Tom'un, Jim'in linçe gidiyoruz diye sevinmeleri gerçekten korkunç. Hele oğlunun eline altı kasa Coca-Cola verip yollayan Doc Cromer... "Kuyudaki Zenci" (The Negro in the Well) ise çok güzel bir

1953 BASIMINA ÇEVİRMENİN ÖNSÖZÜ

öykü.

Caldwell'in de, Amerikan halkının büyük bir çoğunluğu gibi, zencilerin ezilmesine karşı, içinde dayanılmaz bir acı duyduğu görülüyor. Her yapıtında onların bir yeri vardır. Zencileri pek sever, birçok bakımlardan beyazlara üstün tutar. Ama bu alanda da bir yol göstericiliği, bir propagandası yok. Bu işin nasıl önleneceğini bilmiyor. Bugün Amerika Birleşik Devletleri'nde, zencileri savunan beyazlar, herkese örnek olabilecek kimseler pek çoktur. Öyle beyazları anlatmaz. En kötülerini seçer, en iyi zencilerle karşılaştırır, bu acı gerçeği bütün iğrençliği ile ortaya döker. Yarayı gösterir...

Seçtiğimiz üç öykü ise kadın erkek ilişkisi üzerine: "Martha Jean"de, Caldwell'in yapıtlarında pek görülmeyen, ince duygular var. "Erkek Kadın" (Man and Woman) adlısı insanca bir aşka dayanıyor. Ama mezarına gidilen çocuk öykünün havasını epeyce ağırlaştırmış. "İlaç Satan Adam" (The Medicine Man) herhangi bir Amerikalı yazarın yazabileceği çapkınlık öykülerinden.

Öbür ikisine gelince, "Hamrick'in Kutup Ayısı" (Hamrick's Polar Bear), bütün ağırlığı sonuna bırakılmamış, bir şaşırtma öyküsü. "Dedikodu" (The Rumor) ise insanoğlunun kötü bir huyunu sergiliyor.

MEMET FUAT

İÇİNDEKİLER

Şeker-Adam Beechum	7
Hamrick'in Kutup Ayısı	12
Kuyudaki Zenci	19
Dedikodu	26
Erkekle Kadın	32
İlâç Satan Adam	37
Bir Cumartesi Günü	47
Martha Jean	53
1953 Basımına Çevirmenin Önsözü	61

Erskine Caldwell

KUYUDAKİ ZENCİ

öykü

"Caldwell öyle çeşitli, öyle birbirine zıt kimselerin sevgisini kazanmış ki... Gerçek şu : Herkes kendi açısından bakıyor ona. Kimi gülmek için okuyor, kimi ağlamak için. Yapıtlarında her çeşit okuyucunun dişine dokunacak bir şeyler var. (...)

"Anlattığı insanlara, Georgia'lı beyazlara gelince. Ne iyilikleri bellidir, ne kötülükleri, iyi-kötü diye bir şey tanımazlar. Birçok bakımdan, insanlardan uzaklaşmış, hayvanlara yaklaşmışlardır. Bütün eğlenceleri : Zencileri ezmek, bir de çapkınlık, o kadar. Onları bu duruma düşüren, içinde bulundukları korkunç yaşam koşullarıdır. Caldwell'in kişileri, yaşamın her türlü baskısına karşı koymaya çalışan, insanca yaşamak için direnen, okuyucuya yaşama sevinci, umut veren kişiler değildir. Zenciler bir yana, hepsi de tembel, yenilmiş insanlardır. Gene de severiz onları. Acırız, güleriz, o yaşamın pis bir yaşam olduğunu, değişmesi gerektiğini düşünmeyiz bile. Yapıtlarına bakılırsa, Caldwell de pek düşünmüyor bunu. Sevgisine kapılıp gidiyor, anlattığı insanların arasında yaşıyormuşçasına, kendini bırakıyor. Ama yalan söylediğini ileri sürenlere karşı yazdığı yazıda, o yaşamın değişmesi gerektiğini, bir hayli ağır bir dille açıklamış."

– Memet Fuat